

MATERIAŁ INFORMACYJNY

DOTYCZĄCY PŁATNOŚCI Z TYTUŁU PRAKTYK ROLNICZYCH KORZYSTNYCH DLA KLIMATU I ŚRODOWISKA (zazielenienie)

Przygotowany
w oparciu o projektowane zapisy w zakresie zazielenienia na 2015 r.

UWAGA: Niniejszy materiał ma charakter wyłącznie informacyjny i nie zastępuje prawa obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej. Treść materiału nie może być podstawą do jakichkolwiek roszczeń prawnych.

Materiał sporządzony w dniu 2 października 2014 r.

SPIS TREŚCI:

I. Wstęp	4
II. Dywersyfikacja upraw	5
III. Utrzymanie trwałych użytków zielonych	6
IV. Utrzymanie obszarów proekologicznych	7
A. Lista obszarów proekologicznych	7
B. Kwalifikowalność a obszary proekologiczne	11
C. „Przylegające” obszary proekologiczne	12
D. Współczynniki ważenia i konwersji	15
E. Utrzymanie obszarów proekologicznych w gospodarstwie w praktyce	16
F. Wspólna realizacja praktyki obszary proekologiczne	19
V. Sankcje za zazielenienie	19
VI. Słowniczek pojęć	20
VII. Załączniki:	
1. Przykładowa lista gatunków, które są uprawiane w uprawach trwałych	22
2. Przykładowa lista gatunków roślin zaliczanych do „traw i innych roślin pastewnych zielnych”	22
3. Lista upraw uznawanych za odrębne uprawy w ramach dywersyfikacji upraw	23
4. Przykładowa lista gatunków, z której możliwe będzie tworzenie mieszanek międzyplonów/pokrywy zielonej uznawanych za obszary proekologiczne	35
5. Lista roślin wiążących azot, których uprawa będzie uznana za obszar EFA	36
6. Matryca współczynników ważenia i konwersji dla obszarów proekologicznych	37

I. WSTĘP

Płatność z tytułu *praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska*, czyli **zazielenienie**, to obowiązkowy komponent nowego systemu płatności bezpośrednich. Na jej finansowanie przeznaczone jest 30 % krajowej koperty finansowej, tj. ok. 1 mld EUR rocznie (szacowana stawka płatności za zazielenienie wyniesie ok. 74 EUR/ha).

Zazielenienie będzie realizowane przez:

- **dywersyfikację upraw,**
- **utrzymanie trwałych użytków zielonych (TUZ),**
- **utrzymanie obszarów proekologicznych (EFA¹).**

Ponadto możliwa będzie realizacja dywersyfikacji upraw poprzez **praktyki równoważne** w ramach:

- wariantu 8.2 Międzyplon ozimy lub wariantu 8.3 Międzyplon ścierniskowy, Pakietu 8. Ochrona gleb i wód w ramach Programu rolnośrodowiskowego objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 lub
- Pakietu 1. Rolnictwo zrównoważone albo Pakietu 2. Ochrona gleb i wód (wyłącznie w zakresie międzyplonu ozimego lub ścierniskowego), objętych Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.

Wszyscy rolnicy uprawnieni do jednolitej płatności obszarowej zobowiązani będą do realizacji zazielenienia. W zależności od ilości posiadanych w gospodarstwie gruntów ornych oraz udziału trwałych użytków zielonych, rolnicy będą zobowiązani do przestrzegania jednej, dwóch lub trzech praktyk zazielenienia.

Przepisy unijne przewidują szereg **wykluczeń z obowiązku ich stosowania**, m.in. gospodarstwa, w których ponad 75% użytków rolnych to trwałe użytki zielone lub gospodarstwa o wysokim (ponad 75%) udziale gruntów ornych wykorzystywanych do produkcji traw lub innych zielnych roślin pastewnych albo ugorowanych, z uwagi na korzystne oddziaływanie na środowisko, będą zwolnione z obowiązku realizacji dywersyfikacji upraw lub utrzymywania obszarów proekologicznych.²

Gospodarstwa uczestniczące w **systemie dla małych gospodarstw rolnych** zgodnie z art. 61 rozporządzenia (UE) nr 1307/2013³, pomimo, że są zwolnione z realizacji zazielenienia będą uprawnione do otrzymania tej płatności.

Grunty objęte uprawami wieloletnimi, tzw. uprawami trwałymi, są **wyłączone z obowiązku** spełniania zazielenienia. W załączniku nr 1 przedstawiono przykładową listę roślin zaliczanych do upraw trwałych.

¹ EFA – *ang. ecological focus area*

² Patrz – wyłączenia w zakresie praktyki dywersyfikacji upraw i praktyki utrzymania obszarów proekologicznych.

³ ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) NR 1307/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 637/2008 i rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009.

Płatność za zazielenienie w sposób automatyczny będą otrzymywać rolnicy prowadzący produkcję rolniczą zgodnie z zasadami **rolnictwa ekologicznego**⁴ – przepis ten ma zastosowanie jedynie do tej części gospodarstwa rolnego, która jest wykorzystywana do produkcji ekologicznej zgodnie z art. 11 rozporządzenia (WE) nr 834/2007.

W przypadku niespełnienia obowiązków w zakresie zazielenienia, przepisy unijne przewidują stosowanie sankcji poprzez odpowiednie zmniejszenie kwoty płatności (*patrz – rozdział: Sankcje za zazielenienie*).

Ważne!

Powierzchnia gruntów ornych, na podstawie której ustala się obowiązki w zakresie dywersyfikacji upraw oraz utrzymania obszarów EFA liczona jest od wszystkich kwalifikujących się gruntów ornych w gospodarstwie. Do ustalenia powierzchni gruntów ornych wlicza się również powierzchnię odrębnych działek rolnych poniżej 0,1 ha, na których jest prowadzona działalność rolnicza, ale do których nie przysługuje płatność (z tego względu, że działka nie spełnia minimalnej powierzchni określonej dla działki rolnej).

Oznacza to, że np. działka rolna o powierzchni 0,05 ha gruntów ornych, na której jest uprawiana marchew, powinna zostać wliczona do powierzchni gruntów ornych w celu wyliczenia zobowiązania w ramach dywersyfikacji upraw oraz utrzymania obszarów EFA.

II. DYWERSYFIKACJA UPRAW

Dotyczy gospodarstw rolnych o powierzchni od 10 ha gruntów ornych.

Gospodarstwa, w których występuje:

- a) **od 10 do 30 ha gruntów ornych** – zobowiązane będą do prowadzenia co najmniej **2 różnych upraw** na gruntach ornych, przy czym uprawa główna nie może zajmować więcej niż **75% gruntów ornych**;
- b) **powyżej 30 ha gruntów ornych** – zobowiązane będą do prowadzenia co najmniej **3 różnych upraw** na gruntach ornych, przy czym uprawa główna nie może zajmować więcej niż **75% gruntów ornych**, a dwie uprawy łącznie nie mogą zajmować więcej niż **95% gruntów ornych**.

Wymogi dotyczące maksymalnych progów dla upraw głównych (75% i 95%) nie będą dotyczyły gospodarstw, **w których trawa lub inne rośliny zielne**⁵ (z przeznaczeniem na paszę) **lub grunt ugorowany zajmują więcej niż 75% gruntów ornych**. W takich przypadkach uprawa główna na pozostałych gruntach ornych nie może zajmować więcej niż 75% pozostałego gruntu ornego, z wyjątkiem przypadku, gdy ten pozostały obszar jest

⁴ Spełniający wymogi określone w art. 29 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 834/2007.

⁵ Patrz – Słowniczek pojęć oraz załącznik 2 – Przykładowa lista gatunków roślin zaliczanych do „traw i innych roślin zielnych (z przeznaczeniem na paszę)”.

pokryty trawą lub innymi roślinami zielnymi (z przeznaczeniem na paszę) lub stanowi grunt ugorowany.

Za **odrębną uprawę** uznawany będzie:

- rodzaj w klasyfikacji botanicznej upraw,
- **forma ozima i jara tego samego rodzaju,**
- gatunki z rodzin krzyżowych (*Brassicaceae*), psiankowatych (*Solanaceae*) i dyniowatych (*Cucurbitaceae*),
- grunt ugorowany,
- trawa lub inne rośliny zielne (z przeznaczeniem na paszę).

Lista upraw uznawanych za odrębne uprawy w ramach dywersyfikacji upraw znajduje się w załączniku nr 3.

W okresie **od 15 maja do 15 lipca** uprawiane rośliny powinny znajdować się na polu. Będzie to podlegało sprawdzeniu przez organ kontrolny.

W celu obliczenia udziału upraw działkę może zadeklarować tylko raz w danym roku składania wniosków.

ODSTĘPSTWA !

Z obowiązku realizacji dywersyfikacji upraw **zwolnione** będą następujące gospodarstwa:

a) w których więcej niż 75% **gruntów ornych**:

- jest wykorzystywanych do produkcji traw lub innych roślin zielnych (z przeznaczeniem na paszę),
- jest ugorowane lub
- stanowi sumę powyższych upraw,

pod warunkiem, że pozostałe grunty orne nie przekraczają 30 hektarów;

b) w których więcej niż 75% **kwifikujących się użytków rolnych**:

- stanowią trwałe użytki zielone,
- jest wykorzystywane do produkcji traw lub innych roślin zielnych (z przeznaczeniem na paszę), lub
- stanowi sumę powyższych upraw,

pod warunkiem, że pozostałe grunty orne nie przekraczają 30 hektarów;

c) w których więcej niż 50% obszarów w ramach zadeklarowanych gruntów ornych nie zostało zadeklarowanych przez rolnika w jego wniosku o pomoc za poprzedni rok oraz, na podstawie porównania wniosków o pomoc, na wszystkich gruntach ornych są uprawiane inne rośliny niż w poprzednim roku kalendarzowym.

III. UTRZYMANIE TRWAŁYCH UŻYTKÓW ZIELONYCH (TUZ)

W celu ochrony trwałych użytków zielonych, które w dużym stopniu przyczyniają się do zachowania różnorodności biologicznej, a w szczególności odgrywają ważną rolę

w pochłanianiu dwutlenku węgla i ochronie gleby, wprowadzono obowiązki dotyczące utrzymania trwałych użytków zielonych.

- 1) W ramach tych wymogów na obszarach Natura 2000 będzie obowiązywał zakaz przekształcania lub zaorywania wyznaczonych cennych przyrodniczo trwałych użytków zielonych, w tym obejmujących gleby torfowe i podmokłe, które wymagają ścisłej ochrony w celu osiągnięcia celów dyrektyw ptasiej (2009/147/WE) i siedliskowej (92/43/EWG).

Każdy rolnik, który będzie posiadał TUZ'y cenne przyrodniczo, zostanie o tym indywidualnie poinformowany w karcie informacyjnej dołączanej do wstępnie wypełnionego wniosku o płatność w 2015 r.

W przypadku, gdy rolnik zaorze lub przekształci TUZ'y cenne przyrodniczo, oprócz sankcji w postaci zmniejszenia płatności, będzie miał obowiązek ponownego przekształcenia tego obszaru w trwały użytek zielony.

- 2) Ponadto, w celu zapobieżenia masowemu przekształcaniu TUZ na grunty orne w kraju zostanie wprowadzony obowiązek utrzymania udziału TUZ w powierzchni gruntów rolnych w skali całego kraju, który nie może się zmniejszyć o więcej niż 5% w stosunku do roku referencyjnego z 2015 r.⁶ Jest to analogiczny mechanizm do obecnie funkcjonującego w ramach zasady wzajemnej zgodności.

W przypadku zmniejszenia wskaźnika TUZ o więcej niż 5% w skali kraju, konieczne będzie wdrożenie działań naprawczych polegających na zobowiązaniu rolników, którzy przekształcili trwałe użytki zielone do przywrócenia określonej powierzchni gruntu w TUZ lub odtworzenia takiej samej powierzchni TUZ na innym gruncie.

IV. UTRZYMANIE OBSZARÓW PROEKOLOGICZNYCH (EFA)

Dotyczyć będzie gospodarstw o powierzchni powyżej 15 ha gruntów ornym, które będą zobowiązane do posiadania obszarów proekologicznych EFA na powierzchni co najmniej 5%⁷ gruntów ornym.

ODSTĘPSTWA !

Z obowiązku realizacji utrzymania obszarów proekologicznych zwolnione będą następujące gospodarstwa:

- a) w których więcej niż 75 % **gruntów ornym**:
 - jest wykorzystywane do produkcji traw lub innych roślin zielnych (z przeznaczeniem na paszę),

⁶ Poziom referencyjny będzie obliczany jako relacja powierzchni TUZ (zadeklarowanych w 2012 r. oraz nowych TUZ, nieuwzględnionych w 2012 r., które zostaną zadeklarowane w 2015 r.), do całkowitej powierzchni użytków rolnych zadeklarowanych w 2015 r.

⁷ Odsetek ten, po przedstawieniu przez Komisję Europejską raportu oceniającego wdrażanie tej praktyki po 2017 r., może zostać podwyższony do 7%.

- jest ugorowane,
- jest wykorzystywane do uprawy roślin strączkowych lub
- stanowi sumę powyższych upraw,

pod warunkiem, że pozostałe grunty orne nie przekraczają 30 hektarów,

b) w których więcej niż 75 % **kwalifikujących się użytków rolnych**:

- stanowią trwałe użytki zielone,
- jest wykorzystywane do produkcji traw lub innych roślin zielnych (z przeznaczeniem na paszę) lub
- stanowi sumę powyższych upraw,

pod warunkiem, że pozostałe grunty orne nie przekraczają 30 hektarów.

A. LISTA OBSZARÓW PROEKOLOGICZNYCH (EFA)

Do obszarów proekologicznych rolnicy będą mogli zaliczyć następujące elementy:

1) **grunty ugorowane** – na których w okresie **od 1 stycznia do 31 lipca** w danym roku nie jest prowadzona produkcja rolna (po upływie tego terminu rolnik będzie mógł przywrócić grunty do produkcji);

2) **elementy krajobrazu:**

A. Chronione w ramach norm Dobrej Kultury Rolnej (DKR)⁸:

- a) **drzewa** będące pomnikami przyrody;
- b) **oczka wodne** o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m²;
- c) **rowy**, których szerokość nie przekracza 2 m;

B. Pozostałe elementy spełniające następujące kryteria:

- a) **żywoploty lub pasy zadrzewione** – o maksymalnej szerokości do 10 m;
- b) **drzewa wolnostojące** – o średnicy korony wynoszącej przynajmniej 4 m;
- c) **zadrzewienia liniowe** – obejmujące drzewa o średnicy korony wynoszącej przynajmniej 4 m; odległość między koronami drzew nie powinna przekraczać 5 m;
- d) **zadrzewienia grupowe**, których korony zachodzą na siebie **oraz zagajniki śródpolne** – o maksymalnej powierzchni do 0,3 ha;
- e) **miedze śródpolne** – o szerokości od 1 m do 20 m, na których nie jest prowadzona produkcja rolna;
- f) **oczka wodne** – o maksymalnej powierzchni do 0,1 ha, z wyłączeniem zbiorników zawierających elementy betonowe lub plastik, wraz z możliwością wliczenia do powierzchni oczka strefy z roślinnością nadbrzeżną o szerokości do 10 m występującą wzdłuż wody;
- g) **rowy** – o maksymalnej szerokości do 6 m, włączając otwarte ciek wodne służące do nawadniania i odwadniania, z wyłączeniem kanałów wykonanych z betonu;

⁸ Określone w rozporządzeniu w MRiRW z dnia 11 marca 2010 r. w sprawie minimalnych norm (Dz. U. Nr 39, poz.211, z późn. zm.)

WAŻNE !

Wszystkie elementy krajobrazu deklarowane jako obszary proekologiczne muszą być w posiadaniu rolnika.

Za obszary proekologiczne mogą być uznane **elementy krajobrazu** położone na gruncie ornym, jak również takie elementy krajobrazu, które **przylegają do gruntów ornych gospodarstwa**. Do obszaru EFA mogą być wliczane również takie elementy, które nie kwalifikują się do powierzchni uprawnionej do jednolitej płatności obszarowej (*patrz – rozdział: Kwalifikowalność a obszary proekologiczne EFA*).

Elementy krajobrazu nie spełniające ww. minimalnych i/lub maksymalnych wielkości (np. rów o szerokości 7 m, miedza o szerokości 0,5 m) nie będą mogły być wliczane do obszarów proekologicznych, tzn. nie jest możliwe nawet częściowe wykorzystanie elementu w przypadku, jeśli przekracza on wymagane wielkości.

3) **strefy buforowe**, w tym strefy buforowe na trwałych użytkach zielonych, pod warunkiem, że różnią się one od przylegającej kwalifikującej się powierzchni użytków rolnych, o szerokości ustanowionej:

- w ramach norm DKR (przynajmniej 5 m, 10 m lub 20 m) oraz
- inne strefy buforowe o szerokości nie mniejszej niż 1 m, usytuowane na, lub przylegające do gruntu ornego, w taki sposób, że ich dłuższe krawędzie są równoległe do krawędzi cieku wodnego lub zbiornika wodnego;

Strefy buforowe mogą obejmować również pas z roślinnością nadbrzeżną o szerokości do 10 m występującą wzdłuż cieku wodnego;

Na strefach buforowych nie może być prowadzona produkcja rolna, niemniej jednak wypas lub koszenie na tych obszarach będą możliwe, pod warunkiem, że strefę tę będzie można odróżnić od przyległych użytków rolnych. Powyższa zasada odnosi się także do stref buforowych ustanowionych w ramach norm DKR jeśli rolnik zdecyduje się je zadeklarować do EFA.

WAŻNE !

Za obszary proekologiczne mogą być uznane **strefy buforowe** położone na gruncie ornym, jak również strefy, które **przylegają dłuższą krawędzią do gruntów ornych gospodarstwa**.

- 4) **pasy gruntów kwalifikujących się do płatności wzdłuż obrzeży lasu** – o szerokości od 1 m do 10 m; na pasach tych dopuszcza się zarówno prowadzenie, jak i nie prowadzenie produkcji. Decyzję w tym zakresie pozostawia się rolnikowi.

W przypadku, jeśli:

- **produkcja nie będzie prowadzona** – dopuszcza się wypas lub koszenie, pod warunkiem, że pasy te można odróżnić od przyległych gruntów rolnych;
- **produkcja będzie prowadzona** – obowiązkowe będzie stosowanie współczynnika ważenia - 0,3 (*patrz - współczynniki ważenia i konwersji*);

- 5) **zagajniki o krótkiej rotacji, na których:**

- **obowiązuje zakaz stosowania środków ochrony roślin,**
- **i możliwe jest stosowanie nawożenia mineralnego w następujących limitach:**
 - a) w roku założenia plantacji – dawki nawozów mineralnych nie mogą przekroczyć 20 kg/ha N, 20 kg/ha P₂O₅, i 40 kg/ha K₂O oraz
 - b) w roku następującym po zbiorze roślin – dawki nawozów mineralnych nie mogą przekroczyć 80 kg/ha N, 30 kg/ha P₂O₅, i 80 kg/ha K₂O;

Przewiduje się, że do zagajników traktowanych jako EFA zaliczane będą **gatunki drzew z rodzaju wierzba**, z wyjątkiem wierzby wykorzystywanej do wyplatania, **brzoza**, oraz **topola czarna** i jej **krzyżówki**.

W przypadku zagajników, powierzchnia zaliczana do obszaru EFA będzie stanowić jedynie 30% powierzchni rzeczywistej (*patrz - współczynniki ważenia i konwersji*);

- 6) **obszary zalesione** po 2008 r. w ramach PROW 2007-2013 (zalesienia na gruntach rolnych) i PROW 2014-2020, które kwalifikowały się (zapewniły rolnikowi prawo) do jednolitej płatności obszarowej w 2008 r. ;

- 7) **międzyplony lub pokrywę zieloną** – w postaci (i) wsiewek traw w uprawę główną lub (ii) mieszanek utworzonych z **co najmniej 2 gatunków roślin** z następujących grup roślin uprawnych: zbóż, oleistych, pastewnych, bobowatych drobnonasiennych, bobowatych grubonasiennych oraz roślin miododajnych.

Udział głównego składnika w mieszance, liczony na powierzchni pola lub w mieszance siewnej, nie może przekraczać **80%**.

Międzyplony i pokrywa zielona ustanowione w formie mieszanek muszą być **wysiane** w następujących terminach:

- **międzyplony ścierniskowe: do dnia 15 sierpnia;**
- **międzyplony ozime: do dnia 1 października.**

Ponadto międzyplony te muszą być **utrzymywane** na polu:

- **międzyplony ścierniskowe: do dnia 15 września;**
- **międzyplony ozime: do dnia 15 lutego.**

WAŻNE !

Mieszanki złożone z samych gatunków zbóż nie będą uznawane za obszar proekologiczny.

Rośliny ozime zwykle wysiewane jesienią do zbioru lub do wypasu, ani międzyplony zadeklarowane jako praktyki równoważne do praktyki dywersyfikacji upraw (w ramach programu rolnośrodowiskowego lub rolnośrodowiskowo – klimatycznego - *patrz str. 4*), **nie mogą być jednocześnie deklarowane jako obszary proekologiczne.**

Powierzchnia zaliczana do obszaru EFA będzie stanowić jedynie 30% powierzchni rzeczywistej (*patrz - współczynniki ważenia i konwersji*).

Przykładowa lista gatunków, z których możliwe będzie tworzenie mieszanek uznawanych za obszar proekologiczny, została określona w załączniku nr 4.

- 8) **uprawy wiążące azot** (czyli rośliny bobowate) – mające na celu poprawę różnorodności biologicznej.⁹ Powierzchnia zaliczana do obszaru EFA będzie stanowić jedynie 70% powierzchni rzeczywistej (*patrz - współczynniki ważenia i konwersji*).

Rośliny bobowate uprawiane jako międzyplony i zadeklarowane jako praktyki równoważne do praktyki dywersyfikacji upraw (w ramach programu rolnośrodowiskowego lub rolnośrodowiskowo – klimatycznego – *patrz str. 4*), **nie mogą być jednocześnie deklarowane jako obszary EFA.**

Lista roślin wiążących azot, których uprawa będzie uznana za obszar EFA została określona w załączniku nr 5.

WAŻNE !

- **Uprawy wiążące azot (bobowate)** oraz **ugory** mogą być jednocześnie zaliczone jako uprawa w ramach dywersyfikacji upraw oraz jako obszar proekologiczny (EFA).
 - Rolnik może zgłosić ten sam obszar lub element krajobrazu jako obszar proekologiczny **tylko raz w danym roku** składania wniosków.
-

⁹ Gatunki roślin bobowatych, których uprawa będzie uznana za obszar EFA zostaną określone w rozporządzeniu.

PAMIĘTAJ !

- **Obszary proekologiczne co do zasady powinny znajdować się na gruntach ornych danego gospodarstwa rolnego, z wyjątkiem:**
 - zagajników o krótkiej rotacji,
 - obszarów zalesionych.
 - W przypadku elementów krajobrazu i sfer buforowych, obszary proekologiczne mogą również **przylegać** do gruntów ornych gospodarstwa zadeklarowanych do płatności.
 - O tym, czy element krajobrazu lub strefa buforowa mogą być uznane za obszar EFA decyduje ich przyleganie do gruntu ornego kwalifikującego się do płatności (*patrz – rozdział „Przylegające” obszary proekologiczne*).
-

B. KWALIFIKOWALNOŚĆ A OBSZARY PROEKOLOGICZNE EFA

Za obszary proekologiczne mogą być uznane elementy krajobrazu, które:

- 1) **wliczają się do obszaru działki rolnej kwalifikującej się do jednolitej płatności obszarowej**, tzn. są to elementy krajobrazu, które:
 - tradycyjnie występują na gruntach rolnych i ich szerokość nie przekracza 2 metrów (żywoploty, rowy, murki) oraz
 - są chronione w ramach norm DKR (tj.: drzewa będące pomnikami przyrody; oczka wodne o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m² oraz rowy, których szerokość nie przekracza 2 metrów),
- 2) **nie wliczają się do powierzchni działki rolnej kwalifikującej się do płatności**, z uwagi na swoje rozmiary (elementy szersze niż 2 metry),

W tym przypadku, aby takie elementy mogły być zaliczone do obszaru EFA, muszą spełniać minimalne/maksymalne wielkości określone dla obiektów EFA (*patrz: Lista obszarów EFA*).

Elementy krajobrazu nie spełniające wielkości określonych dla poszczególnych obszarów proekologicznych (np. rów o szerokości 7 m, miedza o szerokości 0,5 m) w ogóle nie będą mogły być wliczane do obszarów proekologicznych, tzn. nie jest możliwe nawet częściowe wykorzystanie elementu w przypadku, jeśli przekracza on wymagane wielkości.

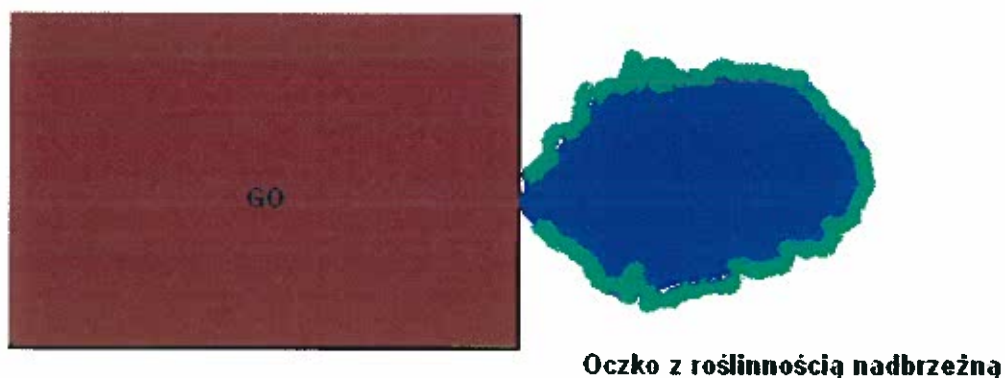
Należy zaznaczyć, że do obszaru EFA będą wliczały się ww. elementy krajobrazu położone na lub przylegające do gruntu ornego stanowiącego oddzielną działkę rolną o powierzchni poniżej 0,1 ha (na której jest prowadzona działalność rolnicza, ale do której nie przysługuje płatność, z tego względu, że nie spełnia minimalnej powierzchni określonej dla działki rolnej).

Oznacza to, że np. rów o szerokości do 2 m przylegający dłuższą krawędzią do gruntu ornego stanowiącego oddzielną działkę o powierzchni poniżej 0,1 ha, na której uprawia się marchewkę, może zostać uznany za obszar EFA.

C. „PRZYLEGAJĄCE” OBSZARY PROEKOLOGICZNE

Elementy krajobrazu o nieregularnym kształcie (np. oczka wodne, pojedyncze drzewa, zadrzewienia grupowe) są uznawane za obszary EFA, jeśli będą fizycznie dotykały gruntu ornego, przynajmniej w jednym punkcie (nie jest określona minimalna wielkość punktu stykowego) (rys.1).

Rys.1

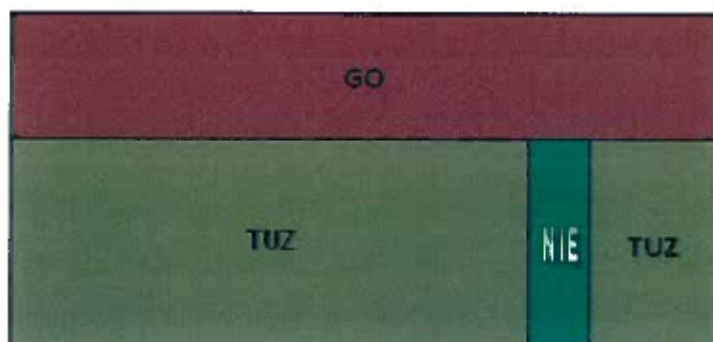
Liniowe elementy krajobrazu (np. żywopłot, rów) oraz strefy buforowe są uznawane za obszary proekologiczne (EFA), jeśli przylegają **dłuższą krawędzią** do gruntu ornego (rys. 2).

Rys.2

Żywopłot na rys. 3 nie może zostać uznany za obszar proekologiczny, ponieważ dłuższą krawędzią przylega do trwałego użytku zielonego, a nie do gruntu ornego.

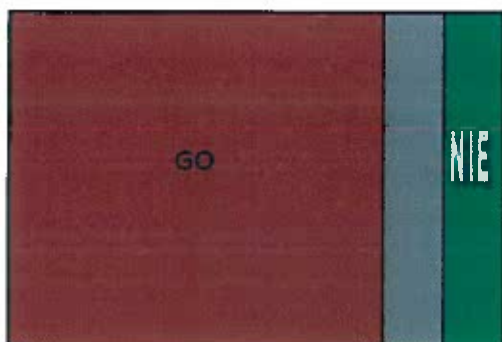
Rys. 3

żywopłot

Jeśli element krajobrazu lub strefa buforowa są oddzielone od gruntu ornego np. drogą niekwalifikującą się do płatności (droga przekracza szerokość 2 metrów), to nie może on zostać uznany za obszar proekologiczny (rys.4).

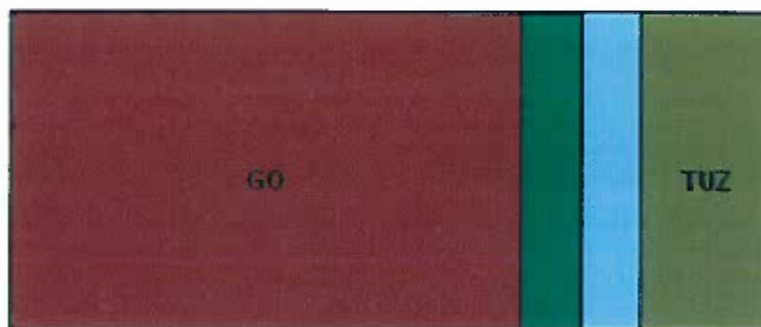
Rys.4

droga o szerokości 3 m/żywopłot

Na rys. 5 element krajobrazu (rów) przylega do innego elementu krajobrazu (żywopłotu), który to przylega do gruntu ornego. W takim przypadku, każdy z tych elementów, zarówno żywopłot, jak i rów, mogą być uznane za obszar proekologiczny, pod warunkiem, że element krajobrazu (żywopłot) położony między gruntem ornym, a rowem kwalifikuje się do powierzchni uprawnionej do płatności (ma szerokość do 2 metrów).

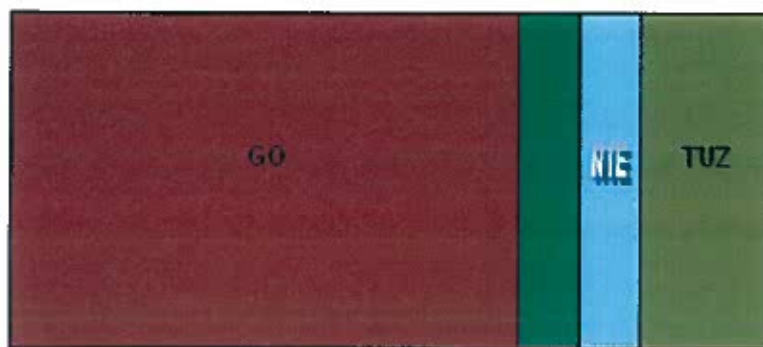
Rys. 5

żywopłot do 2 m/ rów

Na rys. 6 do obszaru proekologicznego może być zaliczony jedynie żywopłot (spełniający wymiary określone dla obszaru EFA), gdyż przylega on bezpośrednio do gruntu ornego. Natomiast rów nie może być zadeklarowany do obszaru EFA, ponieważ przylega do żywopłotu, który nie kwalifikuje się do płatności (jest szerszy niż 2 metry).

Rys. 6

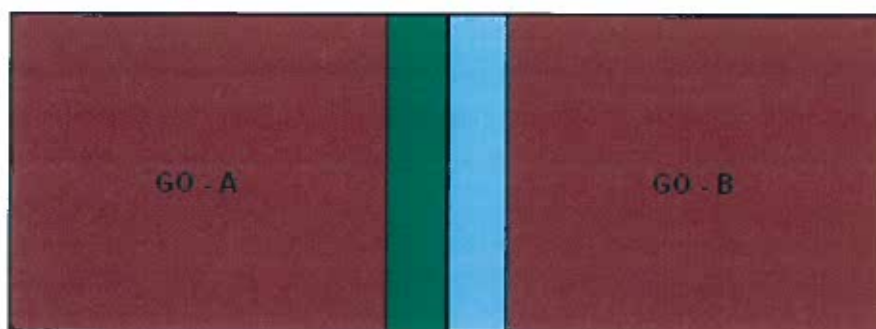

żywoplot o szerokości 3 m/ rów

W przypadku przedstawionym na [rys. 7](#), jeżeli grunt orny A (GO – A) i żywoplot zostaną zadeklarowane przez rolnika A (są w posiadaniu rolnika A), a grunt orny B (GO – B) i rów przez rolnika B (są w posiadaniu rolnika B), to oba elementy krajobrazu mogą zostać uznane za obszar proekologiczny, pod warunkiem, że spełniają parametry właściwe dla EFA, niezależnie od tego, czy kwalifikują się do płatności, czy nie.

Natomiast jeżeli grunt orny A (GO – A) oraz żywoplot i rów zostaną zadeklarowane przez rolnika A (są w posiadaniu rolnika A), natomiast grunt orny B (GO – B) przez rolnika B, to rów może zostać uznany za obszar proekologiczny przez rolnika A, jedynie pod warunkiem, że żywoplot kwalifikuje się do płatności (ma szerokość do 2 metrów).

Rys. 7

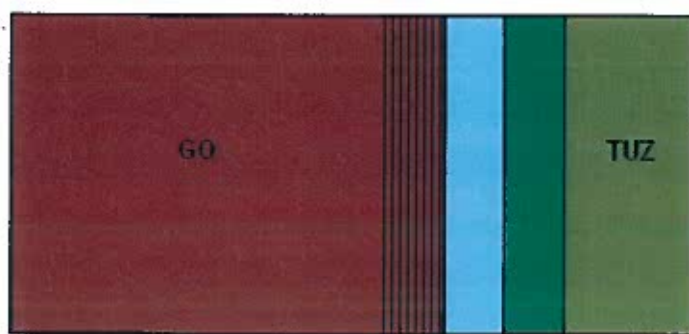
żywoplot/rów

W przypadku przedstawionym na [rys. 8](#), jeśli strefa buforowa jest położona na gruncie ornym, to rów można uznać za przylegający do gruntu ornego niezależnie od tego, czy kwalifikuje się do płatności, czy nie.

W przypadku, jeśli rów kwalifikuje się do powierzchni uprawnionej do płatności (ma szerokość do 2 metrów), wówczas także żywoplot, niezależnie od tego, czy kwalifikuje się do płatności, czy nie, może zostać uznany za obszar proekologiczny.

Jeśli rów nie kwalifikuje się do powierzchni uprawnionej do płatności (jest szerszy niż 2 metry) – żywoplot nie może zostać uznany za obszar proekologiczny.

Rys. 8

strefa buforowa/rów/żywoplot

D. WSPÓŁCZYNNIKI WAŻENIA I KONWERSJI

Współczynniki konwersji i ważenia wykorzystywane do obliczania powierzchni obszarów proekologicznych będą stosowane do wszystkich obszarów EFA. Ich wartość odzwierciedla różnicowane znaczenie poszczególnych obszarów dla różnorodności biologicznej (załącznik nr 6).

Współczynniki te służą do przeliczenia rzeczywistej powierzchni obiektów uznawanych za obszary proekologiczne na powierzchnię przeliczeniową, większą lub mniejszą od rzeczywistej.

W przypadku elementów o charakterze liniowym i punktowym zastosowanie współczynników będzie powodowało zwiększenie ich powierzchni wliczanej do obszaru EFA. Natomiast w przypadku obszarów, dla których wartość współczynników została określona na poziomie poniżej 1 zastosowanie tych współczynników spowoduje, że rzeczywista powierzchnia tych obszarów zaliczana do EFA zostanie zmniejszona i będzie, w przypadku międzyplonów, zagajników o krótkiej rotacji i pasów przy lesie z produkcją, stanowić jedynie 30% powierzchni rzeczywistej, a w przypadku upraw wiążących azot - 70% powierzchni rzeczywistej¹⁰.

Przykład

- 1 drzewo wolnostojące (średnica korony powyżej 4 m) po przemnożeniu przez współczynnik konwersji (20) i współczynnik ważenia (1,5) da nam w sumie 30 m² obszaru EFA.

$$1 \text{ drzewo} \times 20 \times 1,5 = 30 \text{ m}^2 \text{ obszaru EFA}$$

- Oczko wodne (o powierzchni 1000 m²) po przemnożeniu przez współczynnik ważenia (1,5) da w sumie 1500 m² obszaru EFA.

$$1000 \text{ m}^2 \text{ (pow. oczka wodnego)} \times 1,5 = 1500 \text{ m}^2 \text{ obszaru EFA}$$

Więcej na temat praktycznego zastosowania współczynników – patrz: rozdział - Utrzymanie obszarów proekologicznych w gospodarstwie w praktyce.

¹⁰ Zastosowanie współczynników o wartości poniżej 1 jest obowiązkowe dla państwa członkowskiego.

E. UTRZYMANIE OBSZARÓW PROEKOLOGICZNYCH W GOSPODARSTWIE W PRAKTYCE

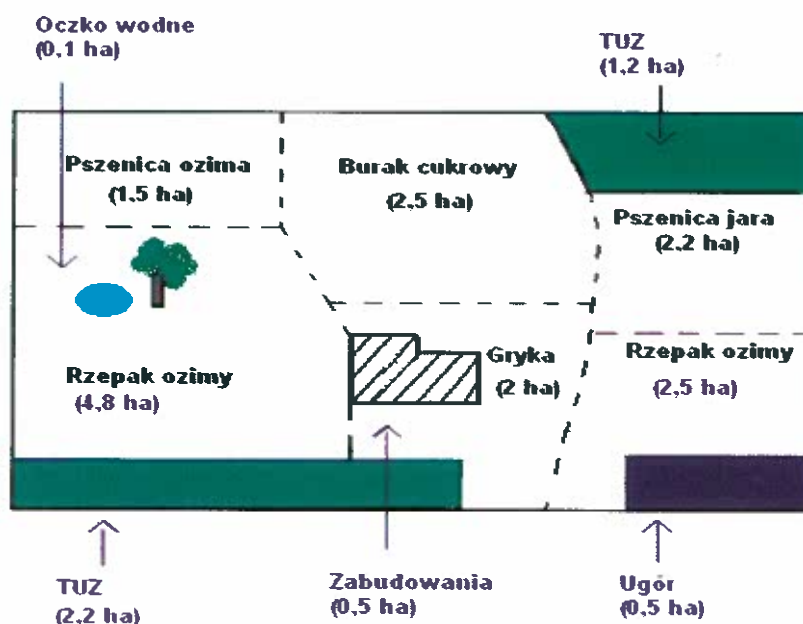
KROK 1 – Należy wyliczyć jaką powierzchnię w gospodarstwie trzeba przeznaczyć na obszary proekologiczne.

Dokonyjemy tego poprzez **wyliczenie powierzchni odpowiadającej 5% powierzchni gruntów ornych zadeklarowanych do jednolitej płatności obszarowej** (zgodnie z przykładem przedstawionym na rys. 9).

Rys. 9

Powierzchnia gospodarstwa	20,0 ha
uprawy	15.5 ha
ugory	0.5 ha
trwale użytki zielone (TUZ)	3.4 ha
oczko wodne	0.1 ha
drzewo wolnostojące (średnica korony \geq 4m)	1 szt.
zabudowania	0.5 ha

Grunty orne (GO)	16.0 ha
EFA	5%
Wymagana powierzchnia EFA	0.8 ha

Jak wynika z przedstawionych danych, na obszary proekologiczne należy przeznaczyć **0,8 ha GO**.

KROK 2 – W celu realizacji EFA na powierzchni 0.8 ha GO w pierwszej kolejności należy uwzględnić te obszary proekologiczne, które występują już w gospodarstwie.

Dostępne w gospodarstwie obszary proekologiczne to:

- ugory = 0,5 ha (5000 m²)
- oczko wodne = 0,1 ha (1000 m²)
- drzewo wolnostojące = 1 szt.

KROK 3 – Powierzchnię rzeczywistą posiadanych obszarów proekologicznych należy następnie przemnożyć przez współczynniki ważenia i konwersji (załącznik nr 4), a potem zsumować ich powierzchnię.

Otrzymany wynik pozwoli ocenić, czy w gospodarstwie istnieje konieczność wyznaczenia dodatkowych obszarów EFA.

- **Grunt ugorowany:** 5000 m² x 1 (współczynnik ważenia) = 5000 m² obszaru EFA
- **Drzewo:** 1 x 20 (współcz. konwersji) x 1,5 (współcz. ważenia) = 30 m² obszaru EFA
- **Oczko wodne:** 1000 m² x 1,5 (współczynnik ważenia) = 1500 m² obszaru EFA

Suma obszaru EFA: 0.653 ha (6530 m²)

Wymagana powierzchnia EFA: 0.8 ha

Brakuje: 0.147 ha obszaru EFA

KROK 4 – Z obliczeń wynika, iż w gospodarstwie brakuje 0,147 ha obszaru EFA. W celu wypełnienia tego zobowiązania rolnik może np. zdecydować się na powiększenie obszaru ugorowanego lub ustanowić inny obszar z listy EFA. W tym przypadku rolnik zdecydował, że brakujący obszar EFA wypełni poprzez uprawę roślin wiążących azot (współczynnik ważenia - 0,7).

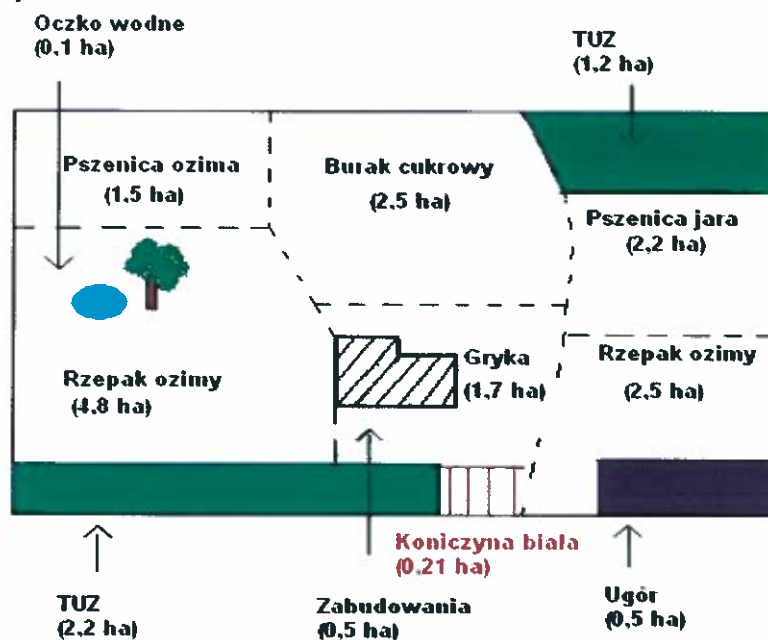
- **0,147 ha = 1470 m² (pow. brakującego obszaru EFA)**

Ponieważ do wyliczenia powierzchni uprawy wiążącej azot zaliczanej do EFA należy zastosować współczynnik 0,7, rzeczywista powierzchnia pod tą uprawą będzie większa.

- **1470 m² : 0,7 (współczynnik dla upraw wiążących azot) = 2100 m² - taką minimalną powierzchnię rzeczywistą GO należy przeznaczyć na uprawy wiążące azot**

W tym celu w gospodarstwie zmniejszono powierzchnię zasiewu gryki na rzecz 0,21 ha koniczyny białej (rys. 10).

Rys. 10

PODSUMOWANIE:

W gospodarstwie należy przeznaczyć **0,8 ha GO** na obszary EFA.

W tym celu wykorzystano istniejące w gospodarstwie następujące elementy EFA: grunt ugorowany, drzewo, oczko wodne. Dodatkowo wysiano uprawę wiążącą azot (koniczynę białą).

OBSZAR PROEKOLOGICZNY	POWIERZCHNIA RZECZYWISTA OBSZARU EFA	POWIERZCHNIA OBSZARU EFA PO ZASTOSOWANIU WSPÓŁCZYNNIKÓW
Grunt ugorowany	0,5 ha	0,5 ha
Drzewo wolnostojące	1 drzewo	0,003 ha
Oczko wodne	0,1 ha	0,15 ha
Uprawa wiążąca azot (koniczyna biała)	0,21 ha	0,147 ha
		RAZEM: 0,8 ha

Co daje łącznie wymaganą powierzchnię obszarów EFA w gospodarstwie: **0,8 ha GO**

F. WSPÓLNA REALIZACJA PRAKTYKI UTRZYMANIA OBSZARÓW PROEKOLOGICZNYCH

Rolnicy, których gospodarstwa leżą w bliskiej odległości mogą skorzystać z możliwości wspólnej realizacji wymogu obszary proekologiczne. W takim przypadku muszą być spełnione następujące warunki:

- we wspólnej realizacji praktyki EFA może uczestniczyć do 10-ciu rolników;
- gospodarstwa muszą znajdować się w bliskiej odległości - 80% powierzchni każdego z gospodarstw powinno znajdować się w promieniu maksymalnie 15 km, tj. w okręgu o średnicy 30 km;
- wspólnie rozliczane mogą być jedynie przylegające obszary proekologiczne (nie jest określona minimalna wielkość punktu styczności);
- każdy z rolników zapewnia, aby przynajmniej połowa (50%) obszarów, które powinien przeznaczyć na obszary EFA (czyli powierzchnia odpowiadająca 2,5% GO), była położona na terenie jego gospodarstwa rolnego. Pozostała część może być realizowana poprzez „wspólny obszar proekologiczny”;
- obszary EFA objęte wspólnym wdrożeniem mogą stanowić jeden lub kilka obszarów i znajdować się na gruncie jednego lub więcej rolników, tzn. nie wszyscy rolnicy biorący udział we wspólnej realizacji praktyki EFA muszą uczestniczyć w tworzeniu wspólnego obszaru proekologicznego;
- rolnicy są zobowiązani zawrzeć pisemną umowę w odniesieniu do: (i) szczegółów finansowych porozumienia oraz (ii) sankcji w przypadku stwierdzenia niezgodności na wspólnym obszarze EFA.

V. SANKCJE ZA ZAZIELENIE

W przypadku nieprzestrzegania praktyk zazielenienia na rolników nakładane będą kary administracyjne polegające na zmniejszeniu kwoty otrzymanych w danym roku płatności bezpośrednich¹¹. Przez dwa pierwsze lata wdrażania zazielenienia (2015 r. i 2016 r.) kary te nie będą wykraczać poza kwotę otrzymanej płatności za zazielenienie i, w zależności od stopnia stwierdzonej niezgodności, będą obejmować część lub całość płatności za zazielenienie. Natomiast w kolejnych latach kary będą mogły nawet przewyższać otrzymaną kwotę zazielenienia (w 2017 r. o maksymalnie 20%, a od 2018 r. o maksymalnie 25%), co oznacza, że w razie stwierdzenia niezgodności, kara za nieprzestrzeganie praktyk zazielenienia spowoduje także częściowe zmniejszenie jednolitej płatności obszarowej.

¹¹ Zgodnie z art. 77 ust. 6 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 z dnia 17 grudnia 2013 w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 352/78, (WE) nr 165/94, (WE) nr 2799/98, (WE) nr 814/2000, (WE) nr 1290/2005 i (WE) nr 485/2008

VI. SŁOWNICZEK POJĘĆ:

Grunty orne (art. 4 ust.1 lit. f rozporządzenia 1307/2013) – oznaczają grunty uprawiane w celu produkcji roślinnej lub obszary dostępne dla produkcji roślinnej, ale ugorowane, bez względu na to, czy grunty te znajdują się pod uprawą szklarniową lub pod stałym bądź ruchomym przykryciem.

Gospodarstwo rolne (art. 4 ust.1 lit. b rozporządzenia 1307/2013) – wszystkie jednostki wykorzystywane do działalności rolniczej i zarządzane przez rolnika znajdujące się na terenie Polski.

Jednolita płatność obszarowa (art. 36 rozporządzenia 1307/2013) – roczna płatność do każdego zadeklarowanego hektara powierzchni kwalifikującej się do płatności. Obliczana jest corocznie poprzez podzielenie rocznej puli środków finansowych przez liczbę kwalifikujących się hektarów zadeklarowanych przez rolników w danym roku.

Płatność zielona (płatność za zazielenienie) (art. 43 rozporządzenia 1307/2013) – obowiązkowy element systemu płatności bezpośrednich z tytułu realizacji praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska. Praktyki te obejmują: **dywersyfikację upraw, utrzymanie trwałych użytków zielonych (TUZ) oraz utrzymanie obszarów proekologicznych (EFA).**

Trawy lub inne rośliny zielne (z przeznaczeniem na paszę) (art. 4 ust.1 lit. i rozporządzenia 1307/2013) – oznaczają wszystkie rośliny zielne, rosnące tradycyjnie na naturalnych pastwiskach lub zazwyczaj zawarte w mieszankach nasion przeznaczonych do zasiewania pastwisk lub łąk w państwie członkowskim, niezależnie od tego czy są wykorzystywane do wypasania zwierząt.

Trwałe użytki zielone (art. 4 ust.1 lit. h rozporządzenia 1307/2013) – oznaczają grunty zajęte pod uprawę traw lub innych pasz z roślin zielnych naturalnych (samosiewnych) lub powstałych w wyniku działalności rolniczej (wysiewanych), niepodlegające płodozmianowi w gospodarstwie przez okres pięciu lat lub dłużej.

Uprawy trwałe (art. 4 ust.1 lit. g rozporządzenia 1307/2013) – oznaczają uprawy niepodlegające płodozmianowi, inne niż trwałe użytki zielone i pastwiska trwałe, które zajmują grunty przez okres pięciu lat lub dłużej i dają powtarzające się zbiory, w tym szkółki i zagajniki o krótkiej rotacji.

Użytki rolne (art. 4 ust.1 lit. e rozporządzenia 1307/2013) – oznaczają każdy obszar zajmowany przez grunty orne, trwałe użytki zielone i pastwiska trwałe lub uprawy trwałe.

VII. ZAŁĄCZNIKI:

Załącznik nr 1 – Przykładowa lista gatunków zaliczanych do upraw trwałych.

- Agrest
- Amelanchier (świdliwiła)
- Aronia czarno owocowa
- Bez czarny
- Borówka brusznica
- Borówka niska
- Borówka wysoka i średnia
- Brzoskwinia
- Czereśnia
- Dereń jadalny
- Grusza
- Jabłoń
- Jagoda kamczacka (suchodrzew jadalny)
- Jeżyna
- Malina
- Morela
- Pigwa
- Pigwowiec
- Porzeczka (czarna i kolorowa)
- Porzeczko agrest
- Rokitnik
- Róża owocowa
- Śliwa
- Winorośl
- Wiśnia
- Żurawina

Załącznik nr 2 – Przykładowa lista gatunków roślin zaliczanych do „traw i innych roślin zielnych”.

Bobowate drobnonasienne:

- Koniczyna łąkowa (czerwona)
- Koniczyna biała
- Koniczyna perska
- Koniczyna krwistoczerwona (inkarnatka)
- Koniczyna białoróżowa
- Esparceta siewna
- Komonica zwyczajna (rozkowa)
- Komonica błotna
- Lucerna siewna
- Lucerna mieszańcowa
- Lucerna nerkowata
- Nostrzyk biały
- Rutwica wschodnia

Trawy pastewne:

- Kostrzewa łąkowa
- Kostrzewa trzcinowa
- Kostrzyca (festulolium)
- Kupkówka pospolita
- Mietlica biaława (olbrzymia)
- Mietlica psia
- Mietlica rozłogowa
- Rajgras wyniosły
- Stokłosa uniolowata
- Stokłosa bezostna
- Tymotka łąkowa
- Wiechlina łąkowa
- Wiechlina błotna
- Życica mieszańcowa (rajgras oldenburski)
- Życica trwała (rajgras angielski)
- Życica wielokwiatowa (rajgras włoski)
- Życica westerwoldzka (rajgras holenderski)
- Mozga trzcinowata
- Wyczyniec łąkowy
- Kostrzewa czerwona
- Konietlica łąkowa

Załącznik nr 3 - Lista upraw uznawanych za odrębne uprawy w ramach dywersyfikacji upraw.

uprawa	nazwa rośliny uprawnej	Nazwa łacińska gatunku (dwuczłonowa), rozszerzenie w niektórych przypadkach dotyczy podgatunku, lub odmiany	Genera (nazwa jednoczłonowa)	Rodzaj	Familia	Rodzina	
burak	burak pastewny	<i>Beta vulgaris</i> L.	Beta	burak	Amaranthaceae	szarłatowate	
	burak cukrowy	<i>Beta vulgaris</i> L.	Beta	burak	Amaranthaceae	szarłatowate	
	burak liściowy, boćwina	<i>Beta vulgaris</i> L.	Beta	burak	Amaranthaceae	szarłatowate	
	burak ćwikłowy	<i>Beta vulgaris</i> L.	Beta	burak	Amaranthaceae	szarłatowate	
komosa ryżowa, quinoa	komosa ryżowa, quinoa	<i>Chenopodium quinoa</i>	Chenopodium	komosa	Amaranthaceae	szarłatowate	
	szarłat	<i>Amaranthus</i> spp.	Amaranthus spp.	szarłat	Amaranthaceae	szarłatowate	
szpinak zwyczajny	szpinak warzywny (zwyczajny)	<i>Spinacia oleracea</i> L.	Spinacia	szpinak	Amaranthaceae	szarłatowate	
	cebulą perłowa	<i>Allium ampeloprasum</i>	Allium	czosnek	Alliaceae	czosnkowate	
czosnek	szalotka	<i>Allium ascalonicum</i>	Allium	czosnek	Alliaceae	czosnkowate	
	cebulą zwyczajną	<i>Allium cepa</i>	Allium	czosnek	Alliaceae	czosnkowate	
	cebulą kartoflanką	<i>Allium cepa</i> var. <i>aggregatum</i>	Allium	czosnek	Alliaceae	czosnkowate	
	cebulą wielopiętrową	<i>Allium cepa</i> var. <i>proliferum</i>	Allium	czosnek	Alliaceae	czosnkowate	
	siedmiolatką	<i>Allium fistulosum</i> L.	Allium	czosnek	Alliaceae	czosnkowate	
	rokambuł	<i>Allium ophioscorodon</i> Don	Allium	czosnek	Alliaceae	czosnkowate	
	por	<i>Allium porrum</i> L.	Allium	czosnek	Alliaceae	czosnkowate	
	czosnek	<i>Allium sativum</i> L.	Allium	czosnek	Alliaceae	czosnkowate	
	szczyptorek	<i>Allium schoenoprasum</i> L.	Allium	czosnek	Alliaceae	czosnkowate	
	czosnek niedźwiedzi	<i>Allium ursinum</i> L.	Allium	czosnek	Alliaceae	czosnkowate	
	marchew	marchew pastewna	<i>Daucus carota</i> L.	Daucus	marchew	Apiaceae	selerowate
		marchew jadalna	<i>Daucus carota</i> L.	Daucus	marchew	Apiaceae	selerowate
	koper ogrodowy	koper ogrodowy	<i>Anethum graveolens</i> L.	Anethum	koper	Apiaceae	selerowate
	koper włoski	koper włoski	<i>Foeniculum vulgare</i> Mill.	Foeniculum	koper	Apiaceae	selerowate
seler	seler naciowy	<i>Apium graveolens</i> var. <i>dulce</i>	Apium	seler	Apiaceae	selerowate	
	seler korzeniowy	<i>Apium graveolens</i> var. <i>rapaceum</i>	Apium	seler	Apiaceae	selerowate	
arcydzięgiel litwor	arcydzięgiel litwor	<i>Archangelica officinalis</i> L.	Archange	arcydzięgiel	Apiaceae	selerowate	
kminek zwyczajny	kminek zwyczajny	<i>Carum carvi</i> L.	Carum	kminek	Apiaceae	selerowate	
	kolendra siewna	<i>Coriandrum sativum</i> L.	Coriandrum	kolendra	Apiaceae	selerowate	
lubczyk ogrodowy	lubczyk ogrodowy	<i>Levisticum officinalis</i> L.	Levisticum	lubczyk	Apiaceae	selerowate	
	pasternak zwyczajny	<i>Pastinaca sativa</i> L.	Pastinaca	pasternak	Apiaceae	selerowate	
pietruszka	pietruszka naciowa	<i>Petroselinum sativum</i> ssp. <i>crispum</i>	Petroselinum	pietruszka	Apiaceae	selerowate	
	pietruszka korzeniowa	<i>Petroselinum sativum</i> ssp. <i>tuberosum</i>	Petroselinum	pietruszka	Apiaceae	selerowate	
anyż (biedzeniec anyż)	anyż (biedzeniec anyż)	<i>Pimpinella anisum</i> L.	Pimpinella	anyż	Apiaceae	selerowate	
żeń-szeń prawdziwy	żeń-szeń prawdziwy	<i>Panax ginseng</i> C.A.Mey	Panax	żeń-szeń	Araliaceae	araliowate	
szparag lekarski	szparag lekarski	<i>Asparagus officinalis</i> L.	Asparagus	szparag	Asparagaceae	szparagowate	

Opracowano w Departamencie Platności Bezpośrednich MRiRW

cykoria	endywia kędzierzawa	<i>Cichorium endivia</i> L.	Cichorium	cykoria	Asteraceae	astrowate
	endywia eskariola	<i>Cichorium endivia</i> L.	Cichorium	cykoria	Asteraceae	astrowate
	cykoria warzywna (liściowa, safatowa)	<i>Cichorium intybus</i> var. <i>foliosum</i> Hegi	Cichorium	cykoria	Asteraceae	astrowate
	cykoria siewna (korzeniowa)	<i>Cichorium intybus</i> var. <i>sativum</i> Lam. et DC.	Cichorium	cykoria	Asteraceae	astrowate
	krwawnik pospolity	<i>Achillea millefolium</i> L.	Achillea	krwawnik	Asteraceae	astrowate
	rumian rzymski (szlachetny)	<i>Anthemis nobilis</i> L.	Anthemis	rumian	Asteraceae	astrowate
	łopian większy	<i>Arctium lappa</i> L.	Arctium	łopian	Asteraceae	astrowate
	arnika łąkowa	<i>Arnica chamissonis</i> Less.	Arnica	arnika	Asteraceae	astrowate
	bylica boże drzewko	<i>Artemisia abrotanum</i> L.	Artemisia	bylica	Asteraceae	astrowate
	bylica piołun	<i>Artemisia absinthium</i> L.	Artemisia	bylica	Asteraceae	astrowate
	bylica estragon	<i>Artemisia dracunculoides</i> L.	Artemisia	bylica	Asteraceae	astrowate
	kocanki piaskowe	<i>Helichrysum arenarium</i> (L.) Moench	Helichrysum	kocanki	Asteraceae	astrowate
	oman wielki	<i>Inula helenium</i> L.	Inula	oman	Asteraceae	astrowate
	lepiężnik różowy	<i>Petasites officinalis</i> L.	Petasites	lepiężnik	Asteraceae	astrowate
	stonecznik oleisty	<i>Helianthus annuus</i> L.	Helianthus	stonecznik	Asteraceae	astrowate
	stonecznik pastewny	<i>Helianthus annuus</i> L.	Helianthus	stonecznik	Asteraceae	astrowate
	topinambur	<i>Helianthus tuberosus</i> L.	Helianthus	stonecznik	Asteraceae	astrowate
	sałata todygowa	<i>Lactuca sativa</i> var. <i>augustana</i>	Lactuca	sałata	Asteraceae	astrowate
	sałata głowiasta masłowa	<i>Lactuca sativa</i> var. <i>capitata</i>	Lactuca	sałata	Asteraceae	astrowate
	sałata głowiasta krucho	<i>Lactuca sativa</i> var. <i>capitata</i>	Lactuca	sałata	Asteraceae	astrowate
	sałata listkowa (rozetowa)	<i>Lactuca sativa</i> var. <i>foliosa</i>	Lactuca	sałata	Asteraceae	astrowate
	sałata rzymska	<i>Lactuca sativa</i> var. <i>romana</i>	Lactuca	sałata	Asteraceae	astrowate
	nagietek lekarski	<i>Calendula officinalis</i> L.	Calendula	nagietek	Asteraceae	astrowate
	krokosz barwierski	<i>Carthamus tinctorius</i> L.	Carthamus	krokosz	Asteraceae	astrowate
	rumianek pospolity	<i>Chamomilla recutita</i> (L.) Rauch.	Chamomilla	rumianek	Asteraceae	astrowate
	złocien dalmatyński	<i>Chrysanthemum cinerariaefolium</i> Vis.	Chrysanthemum	złocien	Asteraceae	astrowate
	wrotycz (złocien) maruna	<i>Tanacetum parthenium</i> (L.) Sch. Bip.	Tanacetum	wrotycz	Asteraceae	astrowate
	drapacz lekarski	<i>Cnicus benedictus</i> L.	Cnicus	drapacz	Asteraceae	astrowate
	karczoch hiszpański	<i>Cynara cardunculus</i> L.	Cynara	karczoch	Asteraceae	astrowate
	karczoch zwyczajny	<i>Cynara scolymus</i> L.	Cynara	karczoch	Asteraceae	astrowate
	jeżówka purpurowa	<i>Echinacea purpurea</i>	Echinacea	jeżówka	Asteraceae	astrowate

grindelia szorstka	grindelia szorstka	Grindelia	Grindelia	grindelia	Asteraceae	astrowate
szczodrak krokoszowy	szczodrak krokoszowy (leuzea)	<i>Rhaponticum carthamoides</i> (Wild.) Jiljin.	<i>Rhaponticum</i>	szczodrak	Asteraceae	astrowate
skorzonera	skorzonera	<i>Scorzonera hispanica</i> L.	<i>Scorzonera</i>	skorzonera	Asteraceae	astrowate
ostropest plamisty	ostropest plamisty	<i>Silybum marianum</i> L.	<i>Silybum</i>	ostropest	Asteraceae	astrowate
nawłóć pospolita	nawłóć pospolita	<i>Solidago virga-aurea</i> L.	<i>Solidago</i>	nawłóć	Asteraceae	astrowate
mniszek lekarski	mniszek lekarski	<i>Taraxacum officinalis</i> L.	<i>Taraxacum</i>	mniszek	Asteraceae	astrowate
salsefia	salsefia	<i>Tragopogon porrifolius</i> L.	<i>Tragopogon</i>	salsefia	Asteraceae	astrowate
stewia	stewia rebaudiana	<i>Stevia rebaudiana</i> Bertoni	<i>Stevia</i>	stewia	Asteraceae	astrowate
ogórecznik lekarski	ogórecznik lekarski	<i>Borago officinalis</i> L.	<i>Borago</i>	ogórecznik	Boraginaceae	ogórecznikowate
miodunka plamista	miodunka plamista	<i>Pulmonaria officinalis</i> L.	<i>Pulmonaria</i>	miodunka	Boraginaceae	ogórecznikowate
zmiłowiec zwyczajny	zmiłowiec zwyczajny	<i>Echium vulgare</i> L.	<i>Echium</i>	zmiłowiec	Boraginaceae Juss.	ogórecznikowate
facelia błękitna	facelia błękitna	<i>Phacelia tanacetifolia</i> Benth.	<i>Phacelia</i>	facelia	Boraginaceae	ogórecznikowate
rzeżucha ogrodowa	pieprzycza siewna (rzeżucha ogrodowa)	<i>Lepidium sativum</i> L.	<i>Lepidium</i>	rzeżucha	Brassicaceae	kapustowate
rokietta	rokietta siewna (ogrodowa)	<i>Eruca sativa</i> Mill.	<i>Eruca</i>	rokietta	Brassicaceae	kapustowate
gorczyca sarepska	gorczyca sarepska	<i>Brassica juncea</i> (L.) Czern.	<i>Brassica</i>	kapusta	Brassicaceae	kapustowate
kapusta rzepak - ozimy	rzepak ozimy	<i>Brassica napus</i> L. ssp. <i>oleifera</i>	<i>Brassica</i>	kapusta	Brassicaceae	kapustowate
kapusta rzepak - jary	rzepak jary	<i>Brassica napus</i> L. ssp. <i>oleifera</i>	<i>Brassica</i>	kapusta	Brassicaceae	kapustowate
	brukiew	<i>Brassica napus</i> L. var. <i>napobrassica</i> (L.) Rchb. (syn. ssp. <i>rapifera</i>)	<i>Brassica</i>	kapusta	Brassicaceae	kapustowate
gorczyca czarna	gorczyca czarna	<i>Brassica nigra</i> (L.) Koch.	<i>Brassica</i>	kapusta	Brassicaceae	kapustowate
kapusta warzywna	jarmuż	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>acephala</i> subvar. <i>sabellica</i>	<i>Brassica</i>	kapusta	Brassicaceae	kapustowate
	kalafior	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>botrytis</i>	<i>Brassica</i>	kapusta	Brassicaceae	kapustowate
	kapusta głowiasta biała	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>capitata</i> f. <i>alba</i>	<i>Brassica</i>	kapusta	Brassicaceae	kapustowate
	kapusta głowiasta czerwona	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>capitata</i> f. <i>rubra</i>	<i>Brassica</i>	kapusta	Brassicaceae	kapustowate
	kapusta brukselska	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>gemmifera</i>	<i>Brassica</i>	kapusta	Brassicaceae	kapustowate
	kalarepa	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>gongylodes</i>	<i>Brassica</i>	kapusta	Brassicaceae	kapustowate
	kapusta włoska	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>italica</i>	<i>Brassica</i>	kapusta	Brassicaceae	kapustowate
	kapusta pastewna	<i>Brassica oleracea</i> convar. <i>acephala</i>	<i>Brassica</i>	kapusta	Brassicaceae	kapustowate
	brokuł włoski	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>botrytis italica</i>	<i>Brassica</i>	kapusta	Brassicaceae	kapustowate
kapusta włściwa	rzeпа ścierniskowa	<i>Brassica rapa</i> subsp. <i>rapa</i>	<i>Brassica</i>	kapusta	Brassicaceae	kapustowate

Opracowano w Departamencie Platności Bezpośrednich MRIRW

kapusta chińska	<i>Brassica rapa</i> var. <i>chinensis</i>	<i>Brassica</i>	kapusta	<i>Brassicaceae</i>	kapustowate
kapusta pekińska	<i>Brassica rapa</i> var. <i>pekinensis</i>	<i>Brassica</i>	kapusta	<i>Brassicaceae</i>	kapustowate
perko	<i>Brassica rapa</i> x <i>Brassica rapa</i> subsp. <i>chinensis</i>	<i>Brassica</i>	kapusta	<i>Brassicaceae</i>	kapustowate
rzepik	<i>Brassica rapa</i> ssp. <i>oleifera</i> .	<i>Brassica</i>	kapusta	<i>Brassicaceae</i>	kapustowate
lewkonja	<i>Matthiola bicornis</i> DC.	<i>Matthiola</i>	lewkonja	<i>Brassicaceae</i>	kapustowate
maciejka	<i>Matthiola incana</i> (L.)	<i>Matthiola</i>	lewkonja	<i>Brassicaceae</i>	kapustowate
Inianka siewna (Inicznik)	<i>Camelina sativa</i> (L.) Crantz	<i>Camelina</i>	Inianka	<i>Brassicaceae</i>	kapustowate
chrzan pospolity	<i>Cochlearia armoracia</i> L.	<i>Cochlearia</i>	chrzan	<i>Brassicaceae</i>	kapustowate
katran abisyński	<i>Crambe abyssinica</i> Hochst.	<i>Crambe abyssinica</i> Hochst.	katran	<i>Brassicaceae</i>	kapustowate
rzodkiew	<i>Raphanus sativus</i> var. <i>niger</i> Kerner	<i>Raphanus</i>	rzodkiew	<i>Brassicaceae</i>	kapustowate
	<i>Raphanus sativus</i> var. <i>sativus</i>	<i>Raphanus</i>	rzodkiew	<i>Brassicaceae</i>	kapustowate
	<i>Raphanus sativus</i> var. <i>oleiformis</i> Pers.	<i>Raphanus</i>	rzodkiew	<i>Brassicaceae</i>	kapustowate
gorczyca biała	<i>Sinapis alba</i> L.	<i>Sinapis</i>	gorczyca	<i>Brassicaceae</i>	kapustowate
konopie siewne	<i>Cannabis sativa</i>	<i>Cannabis</i>	konopie	<i>Cannabaceae</i>	konopiowate
chmiel	<i>Humulus lupulus</i> L.	<i>Humulus</i>	chmiel	<i>Cannabaceae</i>	konopiowate
mydlnica lekarska	<i>Saponaria officinalis</i> L.	<i>Saponaria</i>	mydlnica	<i>Caryophyllaceae</i>	goździkowate
hyszczec wiechowaty	<i>Gypsophila paniculata</i> L.	<i>Gypsophila</i>	hyszczec	<i>Caryophyllaceae</i> Juss.	goździkowate
konwalia majowa	<i>Convalaria maialis</i> L.	<i>Convalaria</i>	konwalia	<i>Convallariaceae</i>	konwaliowate
bataty	<i>Ipomoea batatas</i> (L. Poir.)	<i>Ipomoea</i>	batat	<i>Convolvulaceae</i>	powojowate
różeniec górski	<i>Rhodiola rosea</i> L.	<i>Rhodiola</i>	różeniec	<i>Crassulaceae</i>	gruboszowate
melon	<i>Cucumis melo</i> L.	<i>Cucumis</i>	ogórek	<i>Cucurbitaceae</i>	dyniowate
ogórek	<i>Cucumis sativus</i> L.	<i>Cucumis</i>	ogórek	<i>Cucurbitaceae</i>	dyniowate
dynia olbrzymia	<i>Cucurbita maxima</i> Duch.	<i>Cucurbita</i>	dynia	<i>Cucurbitaceae</i>	dyniowate
dynia zwyczajna	<i>Cucurbita pepo</i> L.	<i>Cucurbita</i>	dynia	<i>Cucurbitaceae</i>	dyniowate
	<i>Cucurbita pepo</i> var. <i>giramantina</i>	<i>Cucurbita</i>	dynia	<i>Cucurbitaceae</i>	dyniowate
	<i>Cucurbita pepo</i> var. <i>patissonina</i>	<i>Cucurbita</i>	dynia	<i>Cucurbitaceae</i>	dyniowate
	<i>Cucurbita pepo</i> convar. <i>pepo</i>	<i>Cucurbita</i>	dynia	<i>Cucurbitaceae</i>	dyniowate
	<i>Cucurbita pepo</i> convar. <i>styriaca</i> Grebensc.	<i>Cucurbita</i>	dynia	<i>Cucurbitaceae</i>	dyniowate
	<i>Cucurbita pepo</i> L.	<i>Cucurbita</i>	dynia	<i>Cucurbitaceae</i>	dyniowate

dynia pizmowa	dynia pizmowa	<i>Cucurbita moschata</i> Duch.	<i>Cucurbita</i>	dynia	Cucurbitaceae	dyniowate
dynia figolistna	dynia figolistna	<i>Cucurbita ficifolia</i> Bouché	<i>Cucurbita</i>	dynia	Cucurbitaceae	dyniowate
arbuz (kawon)	arbuz (kawon)	<i>Citrullus vulgaris</i> (Thumb.) Matsum et Nakai	<i>Citrullus</i>	arbuz	Cucurbitaceae	dyniowate
kiwano	ogórek kiwano	<i>Cucumis metuliferus</i> E. Mey. eEx Naudin	<i>Cucumis</i>	kiwano	Cucurbitaceae	dyniowate
mącznica lekarska	mącznica lekarska	<i>Arctostaphylos uva-ursi</i> L.	<i>Arctosta</i>	mącznica	Ericaceae	wrzosowate
przelot pospolity	przelot pospolity	<i>Anthyllis vulneraria</i> L.	<i>Anthyllis</i>	przelot	Fabaceae	bobowate
soja zwyczajna	soja zwyczajna	<i>Glycine max</i> (L.) Merrill	<i>Glycine</i>	soja	Fabaceae	bobowate
siekiernica górska	siekiernica górska	<i>Hedysarum hedysaroides</i> (L.) Schinz et Thell.	<i>Hedysarum</i>	siekiernica	Fabaceae	bobowate
ciecierzyca	ciecierzyca pospolita	<i>Cicer arietinum</i> L.	<i>Cicer</i>	ciecierzyca	Fabaceae	bobowate
łędzian	łędzian	<i>Lathyrus sativus</i> L.	<i>Lathyrus</i>	łędzian	Fabaceae	bobowate
komonica zwyczajna	komonica zwyczajna	<i>Lotus corniculatus</i> L.	<i>Lotus</i>	komonica	Fabaceae	bobowate
łubin	łubin biały	<i>Lupinus albus</i> L.	<i>Lupinus</i>	łubin	Fabaceae	bobowate
	łubin wąskolistny	<i>Lupinus angustifolius</i> L.	<i>Lupinus</i>	łubin	Fabaceae	bobowate
	łubin żółty	<i>Lupinus luteus</i> L.	<i>Lupinus</i>	łubin	Fabaceae	bobowate
lucerna	lucerna siewna	<i>Medicago sativa</i> L.	<i>Medicago</i>	lucerna	Fabaceae	bobowate
	lucerna chmielowa (nerkowata)	<i>Medicago lupulina</i> L.	<i>Medicago</i>	lucerna	Fabaceae	bobowate
	lucerna mieszańcowa	<i>Medicago x varia</i> Martyn	<i>Medicago</i>	lucerna	Fabaceae	bobowate
nostrzyk	nostrzyk biały	<i>Melilotus albus</i> L.	<i>Melilotus</i>	nostrzyk	Fabaceae	bobowate
	nostrzyk żółty	<i>Melilotus officinalis</i> (L.) Pall.	<i>Melilotus</i>	nostrzyk	Fabaceae	bobowate
esparceta siewna	esparceta siewna	<i>Onobrychis vicifolia</i> Scop.	<i>Onobrychis</i>	esparceta	Fabaceae	bobowate
seradela uprawna	seradela uprawna	<i>Ornithopus sativus</i> Brot.	<i>Ornithopus</i>	seradela	Fabaceae	bobowate
mak lekarski	mak lekarski	<i>Papaver somniferum</i> L.	<i>Papaver</i>	mak	Fabaceae	bobowate
rutwica lekarska	rutwica lekarska	<i>Galega officinalis</i> L.	<i>Galega</i>	rutwica	Fabaceae	bobowate
soczewica jadalna	soczewica jadalna	<i>Lens culinaris</i> Medik.	<i>Lens</i>	soczewica	Fabaceae	bobowate
wilżyna ciernista	wilżyna ciernista	<i>Ononis spinosa</i> L.	<i>Ononis</i>	wilżyna	Fabaceae	bobowate
fasola	fasola wielokwiatowa	<i>Phaseolus coccineus</i> L.	<i>Phaseolus</i>	fasola	Fabaceae	bobowate
	fasola zwykła kartowa	<i>Phaseolus vulgaris</i> L.	<i>Phaseolus</i>	fasola	Fabaceae	bobowate
	fasola zwykła tyczna	<i>Phaseolus vulgaris</i> L.	<i>Phaseolus</i>	fasola	Fabaceae	bobowate
groch	groch zwyczajny	<i>Pisum sativum</i> L.	<i>Pisum</i>	groch	Fabaceae	bobowate
	groch zwyczajny łuskowy	<i>Pisum sativum</i> var. <i>pachylobum</i>	<i>Pisum</i>	groch	Fabaceae	bobowate
	groch zwyczajny cukrowy	<i>Pisum sativum</i> var. <i>saccharatum</i>	<i>Pisum</i>	groch	Fabaceae	bobowate
koniczyna	koniczyna egipska (aleksandryjska)	<i>Trifolium alexandrinum</i> L.	<i>Trifolium</i>	koniczyna	Fabaceae	bobowate
	koniczyna białoróżowa	<i>Trifolium hybridum</i> L.	<i>Trifolium</i>	koniczyna	Fabaceae	bobowate

Opracowano w Departamencie Platności Bezpośrednich MRiRW

koniczyna krwistoczerwona	<i>Trifolium incarnatum</i> L.	Trifolium	koniczyna	Fabaceae	bobowate
koniczyna łąkowa (czerwona)	<i>Trifolium pratense</i> L.	Trifolium	koniczyna	Fabaceae	bobowate
koniczyna biała	<i>Trifolium repens</i> L.	Trifolium	koniczyna	Fabaceae	bobowate
koniczyna perska	<i>Trifolium resupinatum</i> L.	Trifolium	koniczyna	Fabaceae	bobowate
kozieradka pospolita	<i>Trigonella foenum graecum</i> L.	Trigonella	kozieradka	Fabaceae	bobowate
bobik	<i>Vicia faba</i> L. ssp. minor	Vicia	wyka	Fabaceae	bobowate
bób	<i>Vicia faba</i> L. ssp. major	Vicia	wyka	Fabaceae	bobowate
wyka siewna	<i>Vicia sativa</i> L.	Vicia	wyka	Fabaceae	bobowate
wyka (zimna)	<i>Vicia villosa</i> Roth.	Vicia	wyka	Fabaceae	bobowate
lukrecja	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Glycyrrhiza	lukrecja	Fabaceae	bobowate
tysiącznik pospolity	<i>Erythraea centaurium</i> Pers.	Erythraea	tysiącznik	Gentianaceae Juss.	goryczkowate
dziurawiec zwyczajny	<i>Hypericum perforatum</i> L.	Hypericum	dziurawiec	Hypericaceae Juss.	dziurawcowate
hyzop lekarski	<i>Hyssopus officinalis</i> L.	Hyssopus	hyzop	Lamiaceae	jasnotowate
lawenda wąskolistna	<i>Lavandula angustifolia</i> Mill.	Lavandula	lawenda	Lamiaceae	jasnotowate
serdecznik pospolity	<i>Leonurus cardiaca</i> L.	Leonurus	serdecznik	Lamiaceae	jasnotowate
szanta zwyczajna	<i>Marrubium vulgare</i> L.	Marrubium	szanta	Lamiaceae	jasnotowate
melisa lekarska	<i>Melissa officinalis</i> L.	Melissa	melisa	Lamiaceae	jasnotowate
mięta	<i>Mentha crispata</i> L.	Mentha	mięta	Lamiaceae	jasnotowate
mięta pieprzowa	<i>Mentha piperita</i> L.	Mentha	mięta	Lamiaceae	jasnotowate
bazylija pospolita	<i>Ocimum basilicum</i> L.	Ocimum	bazylija	Lamiaceae	jasnotowate
lebiodka (oregano)	<i>Origanum majorana</i> L.	Origanum	lebiodka	Lamiaceae	jasnotowate
szalwia lekarska	<i>Origanum vulgare</i> L.	Origanum	lebiodka	Lamiaceae	jasnotowate
cząber	<i>Salvia officinalis</i> L.	Salvia	szalwia	Lamiaceae	jasnotowate
cząber ogrodowy	<i>Satureja hortensis</i> L.	Satureja	cząber	Lamiaceae	jasnotowate
cząber górski	<i>Satureja montana</i> L.	Satureja	cząber	Lamiaceae	jasnotowate
macierzanka	<i>Thymus vulgaris</i> L.	Thymus	macierzanka	Lamiaceae	jasnotowate
macierzanka zwyczajna	<i>Thymus pulegioides</i> Linne	Thymus	macierzanka	Lamiaceae	jasnotowate
macierzanka piaskowa	<i>Thymus serpyllum</i> L.	Thymus	macierzanka	Lamiaceae	jasnotowate
len	<i>Linum usitatissimum</i> L.	Linum	len	Linaceae	linowate
len włóknisty	<i>Linum usitatissimum</i> L.	Linum	len	Linaceae	linowate
prawoślaz lekarski	<i>Althea officinalis</i> L.	Althea	prawoślaz	Malvaceae	ślazowate
malwa czarna	<i>Althea rosea</i> (L.) Cav.	Althea	prawoślaz	Malvaceae	ślazowate

Opracowano w Departamencie Platności Bezpośrednich MRiRW

ślaz	ślaz dziki	<i>Malva sylvestris</i> L.	Malwa	ś laz	Malvaceae	ślazowate
ślazowiec pensylwański	ślazowiec pensylwański	<i>Sida hermaphrodita</i>	Sida	ślazowiec	Malvaceae	ślazowate
wierzbówka kiprzyca	wierzbówka kiprzyca	<i>Chamaenerion angustifolium</i> (L.) Scop.	Chamaenerion	wierzbówka	Onagraceae	wiesiołkowate
wierzbownica drobnokwiatowa	wierzbownica drobnokwiatowa	<i>Epilobium parviflorum</i> L.	Epilobium	wierzbownica	Onagraceae Juss.	wiesiołkowate
wiesiołek	wiesiołek dwuletni	<i>Oenothera biennis</i> L.	Oenothera	wiesiołek	Onagraceae Juss.	wiesiołkowate
	wiesiołek lamarka	<i>Oenothera lamartiana</i> L.	Oenothera	wiesiołek	Onagraceae Juss.	wiesiołkowate
	wiesiołek dziwny	<i>Oenothera paradoxa</i> L.	Oenothera	wiesiołek	Onagraceae Juss.	wiesiołkowate
glistnik jaskółcze ziele	glistnik jaskółcze ziele	<i>Chelidonium majus</i> L.	Chelidonium	glistnik	Papaveraceae	makowate
mak lekarski	mak lekarski	<i>Papaver somniferum</i>	Papaver	mak	Papaveraceae	makowate
siwiec żółty	siwiec żółty	<i>Glaucium flavum</i> Cr.	Glaucium	siwiec	Papaveraceae Juss.	makowate
naparstnica	naparstnica wełnista	<i>Digitalis lanata</i> L.	Digitalis	naparstnica	Plantaginaceae	babkowate
	naparstnica purpurowa	<i>Digitalis purpurea</i> L.	Digitalis	naparstnica	Plantaginaceae	babkowate
	babka lancetowata	<i>Plantago lanceolata</i> L.	Plantago	babka	Plantaginaceae	babkowate
	babka piesznik	<i>Plantago psyllium</i> L.	Plantago	babka	Plantaginaceae	babkowate
Inica pospolita	Inica pospolita	<i>Linaria vulgaris</i> (L.) Mill.	Linaria	Inianka	Plantaginaceae Juss.	babkowate
pszenica ozima	pszenica zwyczajna - f.ozima	<i>Triticum aestivum</i> L. emend. Fiori et Paol.	Triticum	pszenica	Poaceae	wiechlinowate
	pszenica twarda - f.ozima	<i>Triticum durum</i> Desf.	Triticum	pszenica	Poaceae	wiechlinowate
	pszenica orkisz- f. ozima	<i>Triticum spelta</i> L.	Triticum	pszenica	Poaceae	wiechlinowate
	pszenica płaskurka - f. ozima	<i>Triticum dicoccum</i> Schiibl.	Triticum	pszenica	Poaceae	wiechlinowate
	pszenica samopsza - f. ozima	<i>Triticum monococcum</i> L.	Triticum	pszenica	Poaceae	wiechlinowate
pszenica jara	pszenica zwyczajna - jara	<i>Triticum aestivum</i> L. emend. Fiori et Paol.	Triticum	pszenica	Poaceae	wiechlinowate
	pszenica twarda - jara	<i>Triticum durum</i> Desf.	Triticum	pszenica	Poaceae	wiechlinowate
	pszenica orkisz- jara	<i>Triticum spelta</i> L.	Triticum	pszenica	Poaceae	wiechlinowate
	pszenica płaskurka - jara	<i>Triticum dicoccum</i> Schiibl.	Triticum	pszenica	Poaceae	wiechlinowate
	pszenica samopsza - jara	<i>Triticum monococcum</i> L.	Triticum	pszenica	Poaceae	wiechlinowate
jęczmień jary	jęczmień jary	<i>Hordeum vulgare</i> L.	Hordeum	jęczmień	Poaceae	wiechlinowate
jęczmień ozimy	jęczmień ozimy	<i>Hordeum vulgare</i> L.	Hordeum	jęczmień	Poaceae	wiechlinowate
sorgo	trawa sudańska	<i>Sorghum sudanense</i>	Sorghum	sorgo	Poaceae	wiechlinowate

Opracowano w Departamencie Platności Bezpośrednich MRIRW

	sorgo	<i>Sorghum bicolor</i>	sudanense	sorgo	Poaceae	wiechlinowate
proso	proso	<i>Panicum miliaceum</i> L.	<i>Panicum</i>	proso	Poaceae	wiechlinowate
	pajza	<i>Panicum frumentaceum</i> L.	<i>Panicum</i>	proso	Poaceae	wiechlinowate
żyto jare	żyto jare	<i>Secale cereale</i> L.	<i>Secale</i>	żyto	Poaceae	wiechlinowate
	żyto ozime	<i>Secale cereale</i> L.	<i>Secale</i>	żyto	Poaceae	wiechlinowate
	żyto krzyca	<i>Secale montanum</i> L.	<i>Secale</i>	żyto	Poaceae	wiechlinowate
pszenżyto jare	pszenżyto jare	<i>x Triticosecale</i> Wittm.	<i>x Triticosecale</i> Wittm.	pszenżyto	Poaceae	wiechlinowate
pszenżyto ozime	pszenżyto ozime	<i>x Triticosecale</i> Wittm.	<i>x Triticosecale</i> Wittm.	pszenżyto	Poaceae	wiechlinowate
owies	owies siewny	<i>Avena sativa</i> L.	<i>Avena</i>	owies	Poaceae	wiechlinowate
	owies bizantyjski	<i>Avena byzantina</i> K. Koch	<i>Avena</i>	owies	Poaceae	wiechlinowate
	owies szorstki	<i>Avena strigosa</i> L.	<i>Avena</i>	owies	Poaceae	wiechlinowate
	owies nagi/owies nagoziarnisty jary	<i>Avena nuda</i> L.	<i>Avena</i>	owies	Poaceae	wiechlinowate
	kukurydza	kukurydza zwyczajna	<i>Zea mays</i> L. (partim)	<i>Zea</i>	Poaceae	wiechlinowate
trawy	kukurydza cukrowa	<i>Zea mays</i> L. (partim)	<i>Zea</i>	kukurydza	Poaceae	wiechlinowate
	kukurydza woskowata	<i>Zea mays</i> L. (partim)	<i>Zea</i>	kukurydza	Poaceae	wiechlinowate
	kukurydza pękająca	<i>Zea mays</i> L. (partim)	<i>Zea</i>	kukurydza	Poaceae	wiechlinowate
	mozga kanaryjska/kanar	<i>Phalaris canariensis</i> L.	<i>Phalaris</i>	mozga	Poaceae	wiechlinowate
	żylica mieszańcowa/rajgras oldenburski	<i>Lolium x boucheanum</i> Kunth	<i>Lolium</i>	żylica	Poaceae	wiechlinowate
	żylica trwała/rajgras angielski	<i>Lolium perenne</i> L.	<i>Lolium</i>	żylica	Poaceae	wiechlinowate
	żylica wielokwiatowa westerwoldzka/rajgras holenderski	<i>Lolium multiflorum</i> Lam.	<i>Lolium</i>	żylica	Poaceae	wiechlinowate
	żylica wielokwiatowa/rajgras włoski	<i>Lolium multiflorum</i> Lam.	<i>Lolium</i>	żylica	Poaceae	wiechlinowate
	stokłosa unioliowata	<i>Bromus catharticus</i> Vahl	<i>Bromus</i>	stokłosa	Poaceae	wiechlinowate
	stokłosa bezostna	<i>Bromus inermis</i> Leyss.	<i>Bromus</i>	stokłosa	Poaceae	wiechlinowate
tymotka łąkowa	<i>Phleum pratense</i> L.	<i>Phleum</i>	tymotka	Poaceae	wiechlinowate	
tymotka kolankowata	<i>Phleum nodosum</i> L.	<i>Phleum</i>	tymotka	Poaceae	wiechlinowate	
wiechlina łąkowa	<i>Poa pratensis</i> L.	<i>Poa</i>	wiechlina	Poaceae	wiechlinowate	
wiechlina zwyczajna	<i>Poa trivialis</i> L.	<i>Poa</i>	wiechlina	Poaceae	wiechlinowate	
wiechlina błotna	<i>Poa palustris</i> L.	<i>Poa</i>	wiechlina	Poaceae	wiechlinowate	
wiechlina gajowa	<i>Poa nemoralis</i> L.	<i>Poa</i>	wiechlina	Poaceae	wiechlinowate	

Opracowano w Departamencie Płatności Bezpośrednich MRiRW

mietlica biaława	<i>Agrostis gigantea</i> Roth	<i>Agrostis</i>	mietlica	Poaceae	wiechlinowate
mietlica psia	<i>Agrostis canina</i> L.	<i>Agrostis</i>	mietlica	Poaceae	wiechlinowate
mietlica pospolita	<i>Agrostis capillaris</i> L.	<i>Agrostis</i>	mietlica	Poaceae	wiechlinowate
mietlica rozłogowa	<i>Agrostis stolonifera</i> L.	<i>Agrostis</i>	mietlica	Poaceae	wiechlinowate
festulolium	<i>xFestulolium</i> Asch. & Graebn.	<i>Festulolium</i>	kostrzyca	Poaceae	wiechlinowate
kostrzewa czerwona	<i>Festuca rubra</i> L.	<i>Festuca</i>	kostrzewa	Poaceae	wiechlinowate
kostrzewa łąkowa	<i>Festuca pratensis</i> Huds.	<i>Festuca</i>	kostrzewa	Poaceae	wiechlinowate
kostrzewa nitkowata	<i>Festuca filiformis</i> Pourr.	<i>Festuca</i>	kostrzewa	Poaceae	wiechlinowate
kostrzewa owcza	<i>Festuca ovina</i> L.	<i>Festuca</i>	kostrzewa	Poaceae	wiechlinowate
kostrzewa szczeniasta	<i>Festuca trachyphylla</i> (Hack.) Krajina	<i>Festuca</i>	kostrzewa	Poaceae	wiechlinowate
kostrzewa trzcinowa	<i>Festuca arundinacea</i> Schreber	<i>Festuca</i>	kostrzewa	Poaceae	wiechlinowate
kupkówka pospolita	<i>Dactylis glomerata</i> L.	<i>Dactylis</i>	kupkówka	Poaceae	wiechlinowate
rajgras wyniosły/rajgras francuski	<i>Arrhenatherum elatius</i> (L.) P. Beauv. ex J. Presl & C. Presl	<i>Arrhenatherum</i>	rajgras	Poaceae	wiechlinowate
gryka	<i>Fagopyrum esculentum</i> Moench	<i>Fagopyrum</i>	gryka	Polygonaceae	rdestowate
rzewień dłoniasty	<i>Rheum palmatum</i> L.	<i>Rheum</i>	rzewień	Polygonaceae	rdestowate
rabarbar	<i>Rheum rhabonticum</i>	<i>Rheum</i>	rabarbar	Polygonaceae	rdestowate
szczaw zwyczajny	<i>Rumex acetosa</i> L.	<i>Rumex</i>	szczaw	Polygonaceae	rdestowate
miłek wiosenny	<i>Adonis vernalis</i> L.	<i>Adonis</i>	miłek	Ranunculaceae	jaskrowate
orlik pospolity	<i>Aquilegia vulgaris</i> L.	<i>Aquilegia</i>	orlik	Ranunculaceae	jaskrowate
pluskwica cuchnąca	<i>Cimicifuga foetida</i> L.	<i>Cimicifuga</i>	pluskwica	Ranunculaceae	jaskrowate
czarnuszka siewna	<i>Nigella sativa</i> L.	<i>Nigella</i>	czarnuszka	Ranunculaceae Juss.	jaskrowate
poziomka	<i>Fragaria vesca</i> L.	<i>Fragaria</i>	poziomka	Rosaceae	rózowate
truskawka	<i>Fragaria x ananassa</i> Duch	<i>Fragaria</i>	truskawka	Rosaceae	rózowate
pieciornik kurze ziele	<i>Potentilla erecta</i> Hampe	<i>Potentilla</i>	pieciornik	Rosaceae	rózowate
rzepik pospolity	<i>Agrimonia eupatoria</i> L.	<i>Agrimonia</i>	rzepik	Rosaceae	rózowate
marzanka wonna	<i>Asperula odorata</i> L.	<i>Asperula</i>	marzanka	Rubiaceae	marzanowate
marzanna barwierska	<i>Rubia tinctorum</i> L.	<i>Rubia</i>	marzanna	Rubiaceae	marzanowate
ruta zwyczajna	<i>Ruta graveolens</i> L.	<i>Ruta</i>	ruta	Rutaceae	rutowatych
wierzba	<i>Salix purpurea</i> L.	<i>Salix</i>	wierzba	Salicaceae	wierzbowate
bergenia grubolistna	<i>Salix viminalis</i> L.	<i>Salix</i>	wierzba	Salicaceae	wierzbowate
bergenia grubolistna	<i>Bergenia crassifolia</i> (L.) Fritsch.	<i>Bergenia</i>	bergenia	Salicaceae	skalnicykowate
dziewanna wielkokwiatowa	<i>Verbascum thapsiformae</i> Schard.	<i>Verbascum</i>	dziewanna	Scrophulariaceae	trędownikowate

Opracowano w Departamencie Platności Bezpośrednich MRIRW

wielkokwiatowa									
ziemniak	ziemniak	<i>Solanum tuberosum</i> L.	<i>Solanum</i>	ziemniak	<i>Solanaceae</i>	psiankowate			
papryka roczna	papryka roczna	<i>Capsicum annuum</i> L.	<i>Capsicum</i>	papryka	<i>Solanaceae</i>	psiankowate			
pokrzyk wilcza jagoda	pokrzyk wilcza jagoda	<i>Atropa belladonna</i> L.	<i>Atropa</i>	pokrzyk	<i>Solanaceae</i>	psiankowate			
pomidor	pomidor	<i>Lycopersicon esculentum</i> Mill.	<i>Lycopersum</i>	pomidor	<i>Solanaceae</i>	psiankowate			
bieluń indyjski	bieluń indyjski	<i>Datura innoxia</i> Mill.	<i>Datura</i>	bieluń	<i>Solanaceae</i>	psiankowate			
bieluń dziedzierzawa	bieluń dziedzierzawa	<i>Datura stramonium</i> L.	<i>Datura</i>	bieluń	<i>Solanaceae</i>	psiankowate			
pomidor skórzasty	pomidor skórzasty	<i>Physalis ixocarpa</i>	<i>Physalis</i>	pomidor	<i>Solanaceae</i>	psiankowate			
rodzynek brazylijski	rodzynek brazylijski	<i>Physalis peruviana</i>	<i>Physalis</i>	rodzynek	<i>Solanaceae</i>	psiankowate			
oberżyna (baktazan)	oberżyna (baktazan)	<i>Solanum melongera</i> L.	<i>Solanum</i>	oberżyna	<i>Solanaceae</i>	psiankowate			
tytoń	tytoń	<i>Nicotiana tabacum</i>	<i>Nicotiana</i>	tytoń	<i>Solanaceae</i>	psiankowate			
lulek czarny	lulek czarny	<i>Hyoscyamus niger</i> L.	<i>Hyoscyamus</i>	lulek	<i>Solanaceae</i>	psiankowate			
szpinak nowozelandzki	szpinak nowozelandzki	<i>Tetragonia expansa</i> Murr.	<i>Tetragonia</i>	szpinak	<i>Tetragoniaceae</i>	trętwianowate			
pokrzywa zwyczajna	pokrzywa zwyczajna	<i>Urtica dioica</i> L.	<i>Urtica</i>	pokrzywa	<i>Urticaceae</i>	pokrzywowate			
kozłek lekarski	kozłek lekarski	<i>Valeriana officinalis</i> L.	<i>Valeriana</i>	kozłek	<i>Valerianaceae</i>	kozłkowate			
rozpunka warzywna	rozpunka warzywna	<i>Valeriana olitoria</i> (L.) Latter. Em. Betcke	<i>Valeriana</i>	rozpunka	<i>Valerianaceae</i>	kozłkowate			
werbena pospolita	werbena pospolita	<i>Verbena officinalis</i> L.	<i>Verbena</i>	werbena	<i>Verbenaceae</i>	werbenowate			
fiolatek trójbarwny	fiolatek trójbarwny	<i>Viola tricolor</i> L.	<i>Viola</i>	fiolatek	<i>Violaceae</i>	fiolkowatych			

Źródło: Opracowano we współpracy z Uniwersytetem Rolniczym w Krakowie.

Załącznik nr 4 – Przykładowa lista gatunków, z których będzie możliwe tworzenie mieszanek międzyplonów/pokrywy zielonej uznawanych za obszary proekologiczne

Lp.	Roślina			Grupa uprawna
1	pszenica zwyczajna jara	R	UR	Zbożowe
2	pszenica zwyczajna ozima	R	UR	Zbożowe
3	pszenżyto jare	R	UR	Zbożowe
4	pszenżyto ozime	R	UR	Zbożowe
5	żyto jare	R	UR	Zbożowe
6	żyto ozime	R	UR	Zbożowe
7	owies	R	UR	Zbożowe
8	jęczmień jary	R	UR	Zbożowe
9	jęczmień ozimy	R	UR	Zbożowe
10	mieszanka zbożowa	R	UR	Zbożowe
11	gorczyca biała, czarna, brązowa	R	UR	Oleiste
12	rzepak jary	R	UR	Oleiste
13	rzepak ozimy	R	UR	Oleiste
14	rzepik	R	UR	Oleiste
15	rzodkiew oleista	R	UR	Oleiste
16	Perko (Brachina)	R	UR	Pastewne
17	rzepa pastewna	R	UR	Pastewne
18	słonecznik pastewny	R	UR	Pastewne
19	facelia błękitna	R	UR	Miododajne
24	łubin biały	R	UR	Bobowate grubonasienne
25	łubin wąskolistny	R	UR	Bobowate grubonasienne
26	łubin żółty	R	UR	Bobowate grubonasienne
27	groch siewny	R	UR	Bobowate grubonasienne
28	peluszka	R	UR	Bobowate grubonasienne
29	bobik	R	UR	Bobowate grubonasienne
30	seradela uprawna	R	UR	Bobowate grubonasienne
31	soja zwyczajna	R	UR	Bobowate grubonasienne
32	wyka kosmata	R	UD	Bobowate grubonasienne
33	wyka siewna	R	UR	Bobowate grubonasienne
34	esparceta siewna	R	UW	Bobowate drobnonasienne
35	komonica zwyczajna	R	UW	Bobowate drobnonasienne
36	komonica błotna	R	UW	Bobowate drobnonasienne
37	koniczyna biała	R	UW	Bobowate drobnonasienne

38	koniczyna białorożowa	R	UW	Bobowate drobnonasienne
39	koniczyna czerwona	R	UW	Bobowate drobnonasienne
40	koniczyna egipska(aleksandryjska)	R	UW	Bobowate drobnonasienne
41	koniczyna krwistoczerwona	R	UR	Bobowate drobnonasienne
42	koniczyna perska	R	UR	Bobowate drobnonasienne
43	lucerna chmielowa (nerkowata)	R	UW	Bobowate drobnonasienne
44	lucerna mieszańcowa	R	UW	Bobowate drobnonasienne
45	lucerna sierpowata	R	UW	Bobowate drobnonasienne
46	lucerna siewna	R	UW	Bobowate drobnonasienne
47	nostrzyk biały	R	UR	Bobowate drobnonasienne
48	nostrzyk żółty (lekarski)	R	UD	Bobowate drobnonasienne
49	przełot pospolity	R	UW	Bobowate drobnonasienne
50	Mieszanka traw (mieszanki jedno- i wielogatunkowe)	R	UR	Pastewne

Źródło: Opracowane przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Radomiu.

Załącznik nr 5 - Lista roślin wiążących azot, których uprawa będzie uznana za obszar EFA.

<ul style="list-style-type: none"> • bób (<i>Vicia faba major</i> L.) • bobik (<i>Vicia faba minor</i> L.) • ciecierzycza (<i>Cicer</i>) • fasola zwykła (<i>Phaseolus vulgaris</i> L.) • fasola wielokwiatowa (<i>Phaseolus coccineus</i> L.) • groch siewny (<i>Pisum sativum</i> L. (partim)) • groch siewny cukrowy (<i>Pisum sativum</i> L. (partim)) • soczewica jadalna (<i>Lens culinaris</i> Medik.) • soja zwyczajna (<i>Glycine max</i> (L.) Merrill) • łubin biały (<i>Lupinus albus</i> L.) • łubin wąskolistny (<i>Lupinus angustifolius</i> L.) • łubin żółty (<i>Lupinus luteus</i> L.) • peluszka (<i>Pisum arvense</i> L.) • seradela uprawna (<i>Ornithopus sativus</i> Brot.) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyka siewna (<i>Vicia sativa</i> L.) • koniczyna czerwona (<i>Trifolium pratense</i> L.) • koniczyna biała (<i>Trifolium repens</i> L.) • koniczyna białorożowa (<i>Trifolium hybridum</i> L.) • koniczyna perska (<i>Trifolium resupinatum</i> L.) • koniczyna krwistoczerwona (<i>Trifolium incarnatum</i> L.) • komonica zwyczajna (<i>Lotus corniculatus</i> L.) • esparceta siewna (<i>Onobrychis vicifolia</i> Scop.) • lędźwian (<i>Lathyrus</i> L.) • lucerna siewna (<i>Medicago sativa</i> L.) • lucerna mieszańcowa (<i>Medicago x varia</i> T. Martyn) • lucerna chmielowa (<i>Medicago lupulina</i> L.) • nostrzyk (<i>Melilotus</i> (L.) Mill.) • wyka kosmata (<i>Vicia sativa</i> L.)
---	--

Załącznik nr 6 – Matryca współczynników ważenia i konwersji dla obszarów proekologicznych EFA

ELEMENT	WSPÓŁCZYNNIK KONWERSJI <i>(m/ drzewo do m²)</i>	WSPÓŁCZYNNIK WAŻENIA	OBSZAR EFA <i>(po zastosowaniu obu współczynników)</i>
Grunt ugorowany <i>(1 m²)</i>	-	1	1 m²
Elementy krajobrazu:			
Żywopłaty/ strefy zadrzewione (1m)	5	2	10 m²
Drzewa wolnostojące <i>(drzewo)</i>	20	1,5	30 m²
Zadrzewienia liniowe (1m)	5	2	10 m²
Zadrzewienia grupowe/ zagajniki śródpolne <i>(1 m²)</i>	-	1,5	1,5 m²
Miedze śródpolne (1m)	6	1,5	9 m²
Oczka wodne (1 m²)	-	1,5	1,5 m²
Rowy (1 m)	3	2	6 m²
Strefy buforowe (1m)	6	1,5	9 m²
Pasy gruntów kwalifikujących się do płatności wzdłuż obrzeży lasu (1m):			
- bez produkcji	6	1,5	9 m²
- z produkcją	6	0,3	1,8 m²
Zagajniki o krótkiej rotacji <i>(1 m²)</i>	-	0,3	0,3 m²
Obszary zalesione w ramach PROW (1m²)	-	1	1 m²
Międzyplony i pokrywa zielona (1 m²)	-	0,3	0,3 m²
Uprawy wiążące azot <i>(1m²)</i>	-	0,7	0,7 m²

Źródło: Rozporządzenie Delegowane Komisji (UE) Nr 639/2014.

